7813

శృంగార
అహల్యాసంక్రందనము

సముఖము
వేంకట కృష్ణప్పనాయక మహాకవి
విరచితము

ప్రకాశకులు :
వి. యస్. శాస్త్రి అండు కో.,
మద్రాసు

సర్వస్వామ్యసంకలితము

ప్రథమ ముద్రణము

లండన్ రాయల్ యెడిషన్

వెల రు. 2-0-0.

చెన్నపురి:

సమదర్శిని ముద్రాలయమున

ముద్రితము—1927.

Ravi Varma

పీఠిక

పదునాఱు పదునేడు శతాబ్దములలో, దక్షిణాంధ్రదేశమున వెలసిన రసవత్ప్రబంధములలో అహల్యా సంక్రందన మొకటి. దీనికి

కృతికర్త

సముఖము వేంకటకృష్ణప్ప నాయఁకుఁడు; చతుర్థకుల సంజాతుఁడు. ఇతని తల్లిదండ్రులు అలమేలమ్మ మీనాక్షినాయఁకులు. పరంపరగా వీరివంశమువారు మధురనాయఁక రాజులయొద్దఁ బ్రధానులుగా నుండెడివారు. ఈకవి ప్రఖ్యాతుఁడగు విజయరంగ చొక్కనాథ నాయఁకునికి (క్రీ శ 1704—1731) 'ఆంతరంగిక సామాజికుఁడు' (మంత్రి) గ నుండి నటులను, అతనివలన 'గజతురంగమాందోళికా ఛత్రచామర విజయకాహళభూరిభేరీబిరుదధ్వజప్రము' ఖాదులను బడసి నట్లును గ్రంథావతరణికవలనను, ఆశ్వాసాంత గద్యములవలనను స్పష్టమగుచున్నది. మఱియు నితఁడు విజయరంగ చొక్కనాథనాయఁకునిపక్షమున సేనాపతియై తంజావూరి రాజగు విజయరాఘవనాయనిపై దండువెడలి సంగరరంగమున నాతని పరిహారముగఁ జంపి విజయమును గాంచెననియు, ఇతనికి,

‘ధంగరసవ్యసాచి’ ‘సంగరకిరీటి’ అను బిరుదము లుండెననియు 1తంజావూరి ఆంధ్రరాజుల చరిత్రమునఁ గలదు. తాగాశశాంకవిజయమును రచియించిన శేషము వేంకటపతికవియు, బాణిగ కృష్ణకవియుఁ దన కాప్తమిత్రులనియు, వారే తన గ్రంథావతారక్రమము నింకున్నట్లు వర్ణించిరనియు నీతఁ డిందుఁ జెప్పినాఁడు. దీనినిఁ గవి కస్తూరిరంగని (శ్రీరంగనాథస్వామి) కంకితము చేసినాఁడు.

ఇతని యితరకృతులు

2 ఇతఁడు జైమిని భాగవతమును వచన కావ్యముగను, సారంగధర చరిత్రమును మూడాశ్వాసముల ప్రబంధముగను, 3 రాధికాసాంత్వనము నేకాశ్వాస ప్రబంధముగను రచియించినాఁడు

అహల్యాసంక్రందనవిలాసము

భర్తృహరి “దాక్షిణాత్యకవయః” అని చేసిన ప్రశంస సంస్కృత కవులకే కాక తెలుఁగుఁ గవులకును జెల్లినది. రస

---

1. బ్ర. వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారు ప్రకటించిన ప్రతి, పే. ౨౮—౩౮

2. దీనిని ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తువారు ప్రకటించినారు.

3. చెన్నపుర ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారమున వ్రాఁత ప్రతిగలదు.

వంతములగు దక్షిణాంధ్ర కృతులలోఁ 'చేమకూరపాకము' సా రస్యభరితమని పేరెన్నికఁ గన్నపిదపఁ బలువు రా పాకము నను కరింపఁ బూనిరి, చేమకూర వేంకటకవి కిఁబిదపఁ గొలఁది కాల ముననే వెలసిన యీ వేంకటకృష్ణప్పనాయకుఁడును, దన యహల్యాసంక్రందనవిలాసమును, విజయవిలాసమును మేలు బంతిగాఁ బెట్టుకొని రచియించినాఁడు. విజయవిలాస పద్యములకుఁ బ్రతిపద్యము లనఁదగిన పద్యము లిందుఁ బెక్కులు గలవు.

విజయరంగచొక్కనాథుఁడు శృంగార ప్రియుఁ డౌటచేత నేమో తదాస్థానకవు లెల్లరుఁ శృంగారప్రబంధములనే రచి యించిరి. కామేశ్వరకవి సత్యభామాసాంత్వనము, వేంకటపతి తారాశశాంకవిజయము, ఈతని యీ కృతి మొదలగునవి, యిందుకుఁ దార్కాణములు.

శృంగారకథలలో నహల్యాసంక్రందనుల కథ, రంభానలకూబరులకథ, తారాశశాంకులకథ, రాధామాధవులకథ సుప్రఖ్యాతములు. పరకీయా శృంగారమగుటచే నవి మఱియు రసోద్దీప్తిగల వగుచున్నవి. రసికులగు కవుల వశమై యా కథలు మఱియు రక్తికెక్కినవి. వేంకటకృష్ణప్పనాయఁకుఁ డిందు శృంగారరసమును నిపుణముగా నెలకొల్పినాడు. ఘృత శర్కరలువోలె హాస్యశృంగారములుగలవి యాస్వాద్యముల గుట నీకవి గుర్తించి యీకృతిలోఁ బ్రథమాశ్వాసమున హాస్య

రసమును, విదపశృంగారరసమును చాతుర్యముతో సంధానించి నాఁడు. పౌరాణికములయిన ప్రాఁతకథలయెడ ధర్మశాస్త్ర చర్చ కంతగాఁ దావుండదు. కథా ధర్మతత్త్వవిచారణము నిక్కడ కావించుట నిరర్థకము. అయినను గవి యిందు నిండుఁ దహాల్యమై ననురక్తుఁడగుటకుఁ గల ధర్మరహస్యమును దెలిపి కథను గొంత కాపాడినాఁడు.

విజయవిలాసమునకుఁ గొంత వెనుకఁబడినను ఈగ్రంథము శబ్దాలంకారబహుళమై ధారాశుద్ధిగలదై రసభరితమై యున్నది. కవికుమారుల కిది కంఠాభరణమై వెలయఁగలదు

ప్రాచీనకవులెంతో క్షితిపతి పండితమండలికి నాహ్లాదము గలుగునట్లు రచియించిన ప్రౌఢప్రబంధము లెన్నో ప్రాఁతతాటియాకులలోఁ జెదకి జీర్ణించుచున్నవి. అట్టివానిని చక్కఁగా సచ్ఛోత్తించి కవిహృదయమును గాపాడఁ బ్రయత్నించుచున్న మా యాంధ్రభాషాభిమానులందఱయి యింకను నిట్టి రసవత్ప్రబంధములను బ్రకటింపఁ జేయూఁత నొసఁగుదరు గాక యని యాశించుచున్నాము.

ప్రభవ జ్యేష్ఠశుద్ధపూర్ణిమ
మా సౌమ్యవారము

గంటిసూర్యనారాయణశాస్త్రి
సంపాదకుఁడు.

శ్రీ

శృంగారాహల్యాసంక్రందనము

ప్రథమాశ్వాసము

శ్రీ సొబగొందు నిందుసర
సీసరసీరుహ కేసర ద్యుతిన్
వీసరవోక మీసరపు
నిగ్గుల జగ్గుల దుప్పటిన్ దటి
ద్భాసితనీలమేఘు మన
భాసిలు రంగనివాసుఁ గౌస్తుభో
ల్లాసు రమాధివాసు సవి
లాసమతిన్ నిరతిన్ నుతించెదన్.

ఉ. రంగమహీశుకొమ్మ జిగి
రంగులబంగరుబొమ్మ సంపదల్
పొంగుచు నిచ్చు గుమ్మ పతి
తో మ్మెడఁబాయని ముద్దుగుమ్మ య

య్యంగజుఁ గన్నయమ్మ శర
ణార్థికి వేలుపు మ్రానికొమ్మ నె
మ్మిం గరుణించి యిచ్చు నెల
మిన్ గలిమిన్ బలిమిన్ దిరంబుగన్.

ఉ. బంగరుగట్టు సింగిణియుఁ
బంకజలోచన దివ్యబాణముల్
రంగుగఁ దాల్చి వేల్మిడిఁ బు
రంబులు ద్రుంచి జగంబుఁ బ్రోచు ప్రాక్
జంగము క్షీరవారిధిని
షంగము భక్తజనావనక్రియా
చంగముఁ గీర్తిరంగ మల
సౌందరలింగము నాశ్రయించెదన్.

చ. కరమునఁ జిల్కఁ బల్క జిగి
కమ్మలు చెక్కులఁ గుల్కఁ గన్నులన్
వరకృప చిల్క మోవిఁ జిఱు
నవ్వుల వెన్నెల దొల్క ధాత్రికిన్
వరమొసఁగన్ గదంబ వన
వాటిఁ జెలంగెడి మేటి సుందరే

శ్వరుని వధూటిఁ గొల్తుఁ గృత
బంధవిమోచనఁ బద్మలోచనన్.

ఉ. అంబ జగత్త్రియంబును ద
యం బరిపాలినచేయు సద్గుణా
లంబ సహాసకోమల క
ళాలలితాననచంద్రబింబ హే
రంబుని గన్నయంబ సుర
రత్నసమాధరబింబ మాకు ని
త్యం బఖిలాండనాయిక జ
యం బనయంబు నొసంగుఁ గావుతన్.

ఉ. ప్రాంచిత వేదనాదము స
మంచితముగ్ నలుమోములన్ మరుత్
ప్రాంచిత కాంచనాచల గు
హాంచలతన్ రహింమించ నీరుఁబాల్
పంచు గురాని వేడ్క మిగు
లన్ నడిపించు విరించి నెంచి భా
వించి నమస్కరించెద స
మాహితసాహితి సేకరించఁగన్.

ఉ. సారతరంగణీ కనక
సారసరాజమరాళి కైవడిన్
హారి హిరణ్యగర్భ వద
నాంతరసీమ వసించువాణి శృం
గార సరోజపాణి నవ
కంధరవేణి విలాసధారిణిన్
వారక నిచ్చ నిచ్చలు ని
వాసముచేయు మదీయజిహ్వకున్

చ. కుడుములు చాల మెక్కి కలు
గుంబలులాయఁపుఁదేజి నెక్కి ప్రా
నుడువుల వన్నెకెక్కి మహి
నూల్కొను విఘ్నములెల్లఁ జెక్కి యు
య్యుడుపతి మౌళిపాదముల
కున్నత భక్తిని మ్రొక్కి భక్తులన్
విడువక ప్రోచు భవ్యమతి
విఘ్నపతిన్ సుమతిన్ భజించెదన్.

సీ. రామకథా సుధారసములు వెదచల్లు
సర్వజ్ఞు వాల్మీకి సన్నుతించి

బహువేదశాఖలఁ బల్లవింపఁగఁ జేయు
భారతకవి వ్యాసుఁ బ్రస్తుతించి
నవరసవర్ణనానంద్య హేతువులైన
కాళిదాసాదుల గణనచేసి
తెనుఁగున భారతం బొనరించి మించు న
న్నయఁ దిక్కమఖి నెఱ్ఱనం దలంచి
ఇలను సకలరహస్యముల్ దెలుపఁజాలు
భాస్కరుని సోము నెంతయుఁ బ్రస్తుతించి
అర్థి ఘనమార్గదర్శనులైన కవుల
సంతతంబును మన్మానసమున నెంతు.

ఉ. షండునకేల రంభ; కడు
జారునకేల కులప్రచింత; పా
షండునకేల సాధుజన
సంగతి; కష్ట నికృష్ట లోభియౌ
చండికనేల నిర్మల య
శంబులు; వేశ్యకు నేల సిగ్గు; దు
ష్పండితుఁడైనవానికిని
సత్కవితారసగోష్ఠి యేటికిన్.

వ. ఇవ్విధంబున నిష్టదేవతావందనంబును సు
కవిజనానందనంబును, గుకవినిందనంబునుం
గావించి సకలకలికలుషతిమిరభాస్కరో
దయంబును, నుల్లసితసంపత్పల్లవ వాసంతికా
వాసంబును, నవరసనిగూఢగంభీరంబునుంగా
నెద్దియేనియు నొక్కమహాప్రబంధంబు
రచియింపఁ బూనియున్నయప్పుడొక్కనాఁటి
ప్రభాతకాలంబున:

ఉ. కస్తురిబొట్టు నెన్నుదుటఁ
గౌస్తుభరత్నము పేరురంబునన్
బ్రస్తుత శంఖచక్రములు
బాహువులన్ నతనాభిఁ దమ్మియున్
సిస్తుగ నొప్ప భూసతియు
శ్రీసతియున్ దనుఁజేరి కొల్వఁగాఁ
గస్తురిరంగసామి కలఁ
గానఁబడెన్ గరుణాతిభూమియై

వ. ఇవ్విధంబునం గనుపట్టిన యద్దేవునింగాంచి
సముచిత వినయసంభ్రమంబులు మనంబునం

చెనంగొనఁ బులకితగాత్రుండనై సాష్టాంగ దండప్రణామం బాచరించి కరకమలపుటంబు నిటలతటంబున ఘటియించి యానందభరితుండ నై యుండ నన్నుఁ గనుంగొని యద్దేవుండు గంభీరమధురభాషణంబుల నిట్లనియె.

గీ. సముఖమీనాక్షినృపగర్భ విమలజలధి
చంద్ర వేంకటకృష్ణేంద్ర, శౌర్యసాంద్ర,
మునుపు జైమిని భారత మనఁగ వచన
కావ్య మొనరించినట్టి సత్కవివి గావె.

శా. వాసిన్ రంగవిభుండు నేను, ధరణిన్
వాక్ప్రౌఢిమన్ నీ వహ
ల్యాసంక్రందన మన్ ప్రబంధము రసో
ల్లాసంబుగాఁ జేయ చే
రాసం గోరి వినంగ వచ్చితిఁ బ్రియం
బౌనట్లు నా పేరిటన్
భాసిల్లం దగ సంకితంబు నొనగూ
ర్పన్ నీకు మేలౌ నికన్.

వ. అనియానతిచ్చుటయు ను దోడన మేలుకాంచి
మేలుకాంచినహ్లాదయంబున నుదయంబునఁ
గాల్యకరణీయంబులు నిర్వర్తించి యంత దం
దడిమెఱయఁ బురోహిత భృత్యామాత్య సా
మాజికబంధువర్గంబులు గొలువం గూర్చుండి
యుభయభాషాకవితావిశేషులైన శేషము వేం
కటపతి, బుణిగెకృష్ణకవీంద్రుఁడు నాకాప్తసఖులు
గావునఁ వారింబిలిపించి యీశుభస్వప్నంబు
వినిపించుటయు వారలు సంతోషభరితాంత
రంగులై శ్రీరంగ వల్లభుండు శ్రీభూమీసమే
తుండై నీకుం గనుపట్టెంగావున నితోధిక
ధనధాన్య కరితురగ భటకదంబకాది నానావి
ధసంపదలును, బహుగ్రామభూములునుం గలు
గు; సప్తసంతానంబులలో సతిశ్లాఘ్యంబైన
ప్రబంధసంతానంబు నిర్మింపు మనియెం గావున
శీఘ్రంబె మీతండ్రికి నీవు జనియించినచందం
బున సకలగుణాధారులైన కుమారులు నీకుం
గలుగుదురు; స్వామిహితకార్యఘటనాధుర్యం

డవు, బంధుజనపోషకుండవు, శ్రీరంగపతిపదార
విందమిళిందాయమానమానసుండవుం గావున
నీ కిట్టిశుభస్వప్నంబు గలిగె; భవదీయవంశావ
తారక్రమంబు వర్ణించెద నాకర్ణింపుమని యి
ట్లనిరి:

క. శరణంబులు జగముల కా
భరణంబులు వేదములకుఁ బంకజలక్ష్మీ
కరణంబులు నారాయణ
చరణంబులు నెసఁగు శూద్రజాతికి నిరవై.

క. నాలవవర్ణం బనియెడి
పాలసముద్రంబునందు భావుకలక్ష్మీ
లోలుఁడు లోకావనకరు
ణాశీలుఁడు కేశవప్పనాయుఁడు వెలసెన్

ఉ. ఇంద్రుఁడు భోగసంపద, ను
పేంద్రుఁడు రూపముచేత, నాహరి
శ్చంద్రుఁడు సత్యవాక్యమునఁ,
జంద్రుఁడు కాంతినిరూఢి, చావని

స్తంద్రత రామచంద్రుఁడు, ల
సన్మతిచాతురిచేత శేషభో
గీంద్రుఁడె యంచు భూమిజను
లెన్నఁగఁ గేశవనాయఁ డొప్పగుణ్.

క. ఆ కేశవనాయనికిన్
రా కేశవదాతకీర్తి రాజితపుణ్య
శ్లోకుఁడు వేంకటనాయఁడు
శ్రీకాంతున కబ్జభవునిచెలువునఁ గలిగెన్.

ఉ. చందురు బొమ్మమెట్టి యర
చందురుతాలుపు నట్టుగిట్టి యా
నందిని ముక్కుగుట్టి సుర
నాయకదంతిని జెక్కుగొట్టి య
స్పందితలీల సీరి యొడిఁ
బట్టి చెలంగుచుఁ గీర్తి వీనులన్
విందొనరించు నార్యులకు
వేంకటనాయఁడు భూపమాత్రుఁడే.

క. పెదగురువపనాయఁడు త
త్పదమలమూర్తికిని బుట్టి శాశ్వతకీర్తిన్

గుదురైయీవిని జదురై
యెదురైన విరోధినృపులనెల్ల జయించెన్.

క. అతనికిఁ గలిగెను భాదా
నతశాత్రవుఁ డెల్లిసెట్టినాయఁడు రేఖా
రతిపతి భాషావాచ
స్పతి భోగానుభవమున దివస్పతి యనఁగన్.

క. శంకరకైంకర్యపరుం
డంకభయంకరుఁడు గల్గె నతనికి నుర్వీ
సంకటహరనాయకుఁడగు
వేంకటనాయకుఁడు భువనవిశ్రుతయశుఁడై.

సీ. ధన్యుఁడై నృపతిమూర్ధన్యుఁడై నిర్ధూత
దైన్యుఁడై నృపసంఘమాన్యుఁ డగుచు
గేయుఁడై సుజనాళిగేయుఁడై దానరా
ధేయుఁడై విద్వద్విధేయుఁడగుచు
ధీరుఁడై కనకాద్రిధీరుఁడై కదనహం
వీరుఁడై సద్గుణహారుఁ డగుచు
శీలుఁడై హరిభక్తిశీలుఁడై సంగీత
లోలుఁడై కవిబృందపాలుఁ డగుచు

సకలబాంధవసంతోషి సత్యభాషి
స్వామిహితకారి స్వజనరక్షణవిహారి
వెలయు బహుసంపదలచేత విబుధభాగ్య
దాయకుండైన వేంకటనాయకుండు.

క. ఆనరపతి వేంకట మా
మానినిఁ బెండ్లాడి వరకుమారునిఁ బడయన్
దానతపోధ్యానాదు ల
నూనగతిన్ బెద్దకాల మొనరించుతఱిన్.

క. భూనుతు లాదంపతులకు
మీనాక్షీసుందరేశ మృదుపదపద్మ
ధ్యానాక్షయవిభవుండగు
మీనాక్షయనృపతి గల్గె మేదురయశుఁడై.

సీ. మక్కువ మీఱంగఁ జొక్కనాథస్వామి
తనమహాలింగమధ్యంబు వెడలి
చంద్రరేఖాజటాశార్దూలచర్మాహి
డమరుత్రిశూలముల్ గొమరుమిగులఁ
గలలోనఁ గనుపట్టి కరుణాకటాక్షముల్
చెలఁగఁ గటాక్షించి చేరఁ బిల్చి

కేలిశూలమ్ము డాకేలఁగైకొని హస్త
మస్తకసంయోగ మాచరించి
ఆయురారోగ్య పుత్రపౌత్రాభివృద్ధి
ధనకనకవస్తువాహనతతులఁ విమల
తత్త్వ విజ్ఞాన మొసఁగె నేధార్మికునకు
నతఁడు కేవలనృపుఁడె మీనాక్షివిభుఁడు.

సీ. కప్పుమీఱెనకందిపప్పులకుప్పలు
రాజ్యంబు వెలసేయు నాజ్యములును
బహుపుణ్యఫల పరిపాకముల్ శాకముల్
నిచ్చమెచ్చుల నిచ్చుపచ్చడులును
విప్పడంబుల నొప్పు నప్పడంబులరాసు
లతిరసంబులు వడ లతిరసములు
చంద్రమండలసుప్రసన్నము లన్నముల్
ప్రతిసుధారసములు పాయసములు
వెలయమృష్టాన్నసత్రముల్ వెట్టె నేతు
బాట న (నె)ల్లూరు లోపలఁ దేటతీయ
నీటిమేటితటాకంబు నిధి యొనర్చె
మేదినీశ్వరమాత్రుఁడే మీనవిభుఁడు.

సీ. ఈలంపునీలంపు మేలికంబంబులు
కులశైలజాలంబు గొమరుఁదాల్ప
రంగారుబంగారు వ్రాఁతచిత్రంబులు
కిన్నరనరసురాకృతులు గాఁగ
నేతులజోతుల నెఱి దీపమాలికల్
తారకాగ్రహములదారి మీఱ
నెఱిమట్టుకఱిపట్టు నిగ్గుచందువపొందు
ఘనఘనాఘనముల గరిమఁబూన
నిండు మెండున బ్రహ్మాండమండలంబు
రహిఁ మహామంటపంబు సద్భక్తియుక్తి
సుందరేశ్వరుసన్నిధిఁ జందమొంద
నమరఁ గట్టించె సముఖమీనాక్షివిభుఁడు.

క. బంగారుబొమ్మయుం బలె
రంగారఁ వన్నెవాసి రాణింపంగా
రంగగు నలమేలమయను
నంగన నాఘనుఁడు పెండ్లియై విలసిల్లెఁ.

చ. కులమును శీలముఁ విభుని
కూర్మియు బాంధవపోషణంబు ని

శ్చలపతిభక్తి సత్యమును
జక్కఁదనంబును గల్గి యొప్పుచుఁ
జలధరనీలవేణి నవ
సారసపాణి మనోజ్ఞవాణి యా
మెలఁతలమేలుబంతి యల
మేలమయింతి చెలంగెఁ గీర్తులఁ.

సీ. పంకజాతము డించి పతిడెంద మలరించి
కలుముల వెదచల్లు కమలపాణి
వృత్తభేదములేక విభుసమ్ముఖాలోక
మాన్యమై పొలుపొందుమంజువాణి
వామవర్తన డిందివరు నైక్యముఁజెంది
మహనీయయా సర్వమంగళాఖ్య
ఒకచాయఁ జేయక యొగి నాథుఁ బాయక
రాజద్గుణాఢ్యయా రమ్యసంజ్ఞ
యనుచుఁ బొగడఁగఁదగిన తొయ్యలులమిన్న
సరసవాగ్జితనవమాధ్వి పరమసాధ్వి
ఘనయశోవల్లి యాశ్రితకల్పవల్లి
మహితగుణపేటి యలమేలమావధూటి.

సీ. పలికెనా కపురంపుఁబలుకులరాసులు
ఘుమఘుమవాసించి గొమరుమించుఁ
గనువిచ్చిచూచెనా కలికల్వరేకుదొం
తరవసంతములసంతసలు మీఱుఁ
జిఱునవ్వునవ్వెనా నెఱచందమామ వె
న్నెలకన్న మిన్నవన్నెలు చెలంగు
కలికినెన్నడ ముద్దుగులికెనా రాయంచ
కొదమజొంపములసంపదలుపొదలు
సరససంగీతసత్కళాశారదాంబ
వినుతపాతివ్రతిఁగుమారుఁ గనినయంబ
సకలజనమాన్య సాధుసద్గుణవదాన్య
వెలయు సలమేలమకు సాటి కలిమిబోటి

శా. ఆరామామణి మీనభూవిభుఁడు దా
మత్యంతభక్తిన్ సదా
శ్రీరాజిల్లఁగ వేంకటాచలపతిన్
శ్రీకృష్ణునిం గొల్వఁగా
వీరాగ్రేసర, నీవు గల్గితి జగ
ద్విఖ్యాతకీర్తి ప్రభల్

మీర్జా వేంకటకృష్ణభూపసుకృతీ,
లీలామనోజాకృతీ!

సీ. చిగురుజిరారౌతుఁ జెనఁకుచక్కఁదనంబు
కదనంబు రిపులఁ బుల్గరవఁజేయుఁ
జే యుదన్వత్కర్ణశిబిదానశీలంబు
శీలంబు ధర్మదాక్షిణ్యశాలి
శాలిధాన్యసువర్ణసహితమ్ము భవనమ్ము
నమ్మువారికి నిధానమ్ము మాట
మాటఁజూచును ధైర్యమహిమ జాళ్వాగట్టు
గట్టురాయల్లునిఁ గదుముఁగడఁక
కడకనులయందె వసియించుఁ గమలవాస
వాసవ పురారిమురవైరి భక్తిదొరలు
దొరలు నీసరి యగుదురె దరహాసముఖ
సముఖ వేంకటకృష్ణేంద్ర, శౌర్యసాంద్ర!

సీ. చదువఁగానేర్తువు శారదాశారదా
జ్ఞాననానూపురార్భటుల ధాటిఁ
బాడఁగా నేర్తువు పండితాపండితా
కర్ణనానందసంఘటన పటిమఁ

బలుకఁగా నేర్తువు భావజాభావజా
టోపగాటోపనిరర్గళోక్తిఁ
దగ వ్రాయ నేర్తువు తారకాతారకా
నేకరేఖాసమా నేకలిపుల
మెచ్చ నేర్తువు కవితలమేల్మిఁ దెలిసి
యిత్తు వేనఁగుఁపాడిగా నెలమిఁ గవుల
కన్ని గుణములు నీయందె నమరె నౌర!
రిపుజయాధార వేంకటకృష్ణధీర!

ఉ. ఎంతయొయారమొంతసొగ
సెంతపరాక్రమం బొంతరాజసం
బెంతవిలాస మొంతినయ
మెంతవదాన్యత యెంతకీర్తి మేల్
సంతతశౌర్యధాటి యిల
సద్గుణపేటి కిరీటి వన్నిటన్
కంతుజయంతరూప కవి
కల్పక వేంకటకృష్ణభూవరా!

సీ. వింటివా నీవంటివింటివాని ధరిత్రిఁ
గంటి నే నల్లముక్కంటి నొకని

సారిగా నీ వాక్కు సారి గాటపువీధి
దూరుచోఁ బాదలలోఁ దూరు రిపుఁడు
వింతమీఱంగ నీ వింత మీటినఁ దేజి
మంతుకృష్ణైవైరిసామంతు సణఁచు
వేదండమెక్కి నీ వేదండ వచ్చినా
వే దిక్కుసొచ్చు దా వేది పరుఁడు
ఉన్నతోన్నతి నెన్న వో మిన్నపైనె
నిన్న సన్నుతి సేయున పన్నగపతి
విమలచారిత్ర, మీసభూవిభునిపుత్ర
సముఖవేంకటకృష్ణేంద్ర, శౌర్యసాంద్ర!

సీ. ధైర్యమా శౌర్యమా దాక్షిణ్యమా పుణ్య
మా నయమా జయమా ప్రతాప
మా శుభరూపమా మహితవిజ్ఞానమా
దానమా భోగమా శ్రీనిరూఢ
యోగమా యాశ్రితవ్యూహసంరక్షణ
రాజద్విలాసమా రమ్యమంద
హాసమా మహితసౌహార్దస్వభావమా
భావమా భూరిప్రభావమాన్య,

నీకె తగునంచుఁ బాండ్యభూనేత విజయ
రంగచొక్కేంద్రుఁ డత్యంతరంగసబహు
మానసామాజికత్వ మిం పూన నొసఁగె
సముఖవేంకటకృష్ణేంద్ర, శౌర్యసాంద్ర!

మ. నలనాసత్యవసంతులం గెలుచు సౌం
దర్యంబు ధైర్యంబు దో
ర్బలమున్ స్వామిహితానువృత్తి దయయున్
ప్రౌఢత్వమున్ విద్యయున్
వెలయన్ బాల్యమునందె నీవు మధురో
క్తీనాథు మెప్పించవా
భళిరా, వేంకటకృష్ణభూవరమణీ,
భాషాఫణిగ్రామణీ!

క. అందముగ నహల్యాసం
క్రందనమున్ రచనసేయఁగా నేరుతువా
పొందుగ మధురిమ జగదా
నందము ఘటియింపు మనుచు నను నిట్లనఁగన్

వ. నేనును బ్రమోదభరితమానసుండనై.

షష్ఠ్యంతములు:

క. హరికి నవనవనీతా
హరికి సకలగుణరత్నహరికి మురసం

హారికి మందరధారికి
త్స్మారమణీమణిమనోనుసారికి హరికిన్

క. హాటకమయచేలునకున్
ఘోటకచటులప్రచార గుణశీలునకున్
పాటితరిపుజాలునకున్
నాటితనానాప్రపంచనటజాలునకున్.

క. చూడీకుడుత్త నాచ్చా
ర్చూడాసంబంధగంధి సుమసరధృతికిన్
క్రీడావల్లవపతికిన్
నీడజకులసార్వభౌమనిర్భరగతికిన్.

క. అభిసరణరమిత నిచుళా
ప్రభుకన్యామణికిఁ గైటభద్విపసృణికిన్
నభసదురస్థ్సలశుభకౌ
స్తుభవాసరమణికి దమితదుర్దమఫణికిన్.

క. శస్తునకున్ రక్షణకృత
హస్తునకున్ వాసవునకు నాత్మీయతనూ
విస్తారితభువనునకున్
కస్తూరీరంగపతికిఁ గరుణాకృతికిన్.

వ. అంకితంబుగా నాయొనర్పంబూనిన యహల్యా సంక్రందనంబను మహాప్రబంధంబునకుఁ గథాక్రమంబెట్టిదనిన:

శా. శ్రీరంజిల్ల నహల్య మానినిసతిన్
వృత్రారిపై మోహమే
దారిం గూరిచెఁ దానఁ గల్గిన దురం
తంబైన శాపంబునన్
శ్రీరామాంఘ్రిసరోజంబు లెవ్విధము దీ
ర్చెన్ బల్కు మంచిసమా
చారంబున్ జనమేజయుం డడుగ వై
శంపాయనుం డిట్లనన్.

మ. పదియా[illegible]వ్విన్నియా[illegible]
[illegible] నాఁ
ప్రదయాంగీకృతయౌవరాజ్యభరతన్
రక్షింప లోకత్రయీ
విదితంబై యమరావతీపురము శో
భిల్లున్ వియద్వాహినీ

మృదువాతూల వినీత దివ్యయువతీ
క్రీడా పరిశ్రాంతియై.

చ. సురమణి ముద్దుమోవి సుధ
చొక్కపునవ్వు బలారివాహముల్
కురులు, సురద్రు గుచ్ఛములు
గుబ్బలు, వేలుపువాఁక యచ్చపుఁ
మెఱుఁగు మఱుంగునై, చికిలి
మించఁగఁ దత్పురలక్ష్మి కాంతివి
స్ఫురణభవిష్ణు విష్ణుపద
భూషణమై చెలువొందు నిచ్చలుఁ.

గీ. మండలీభూతశక్రకోదండ మనఁగ
దైత్య చక్రాంగకంపనోద్దండ మగుచు
రమ్యఘృణిజాత నూత్నచిరత్నరత్న
ఝాటమై దీటుమీఱు నప్పీటికోట.

ఉ. రాణఁ జెలంగునప్పురవ
రంబున నుండు జనుల్ నిజాశ్రిత
త్రాణధురాధురంధరులు
దానయశఃపరిశోభితాత్మకుల్

ప్రాణిదయాళు లౌట యొక
బాధమె యచ్చట నుండునట్టి పా
షాణము వృక్షముల్ పసులు
సైత మభీష్టము లిచ్చుచుండఁగన్.

సీ. అచ్చటికలభంబు లజపీఠకమలంబుఁ
జేనంటి నైషాదశిక్ష నునుగు
నచ్చటి తురగంబు లభ్రకేశుసిమాళ్ళఁ
గుప్పించి సాములు ద్రిప్ప మరలు
నచ్చటి యరదంబు లవ్విష్ణురథమును
దలమీఱి సారథుల్ నిలుప నిలుచు
నచటిభటు లజాండ మవియ వ్రేయఁ దలంచి
యది నీరు బుగ్గయం తనుచు నెంతు
రచటి పాత్రలు నృత్తవిద్యానిరూఢిఁ
బూని శారద వెలవెల వోవ నాడి
యాదిగురువని మ్రొక్కుదు రమరపూరముఁ
గోరి పర్ణింపఁబూన నెవ్వారితరము?

చ. వసువుల కెల్ల సంతతని
వాసము విశ్వవిభూతి కాశ్రయం

బెసఁగు ననంతరత్నముల
కిమ్ము మహాసుమనః ప్రకాండ
వసతి మరుద్గణాంచిత
వల్గుసుధర్మము సౌమ్యజీవహా
ర్ష సదనమై చెలంగు నమ
రావతి నెన్నఁదరంబె యేరికిన్?

మ. వరబృందారక గర్భయా పురరమా
వామాక్షికిన్ బ్రహ్మ భీ
కరదైత్యగ్రహశాంతికై సలిలచ
క్రవ్యాజ వర్ణాంకశం
ఖరథాంగాంకిత శుద్ధరూప్యమయ ర
క్షాపట్టికన్ గట్టినా
హరిపాదాంబుజసంగ గంగయె యగ
డైయొప్పు నప్పీటికిన్.

సీ. కలిగించు నొకకొమ్మ కలమాన్నపరమాన్న
బహుపూపఘృతసూపపానకములఁ
కల్పించు నొక కొమ్మ ఘనసారహిమనీర
పాటీరకాశ్మీరపంకములను

దొరకించు నొకదశం బురుహేమమణిదామ
శాటికాపేటికా సముదయముల
నిచ్చునొక్కొక సుమం బెలమించుతుల మించు
ప్రాయంపు-గరువంపుఁ బద్మముఖుల
నీగతి సమస్తవస్తువు లీఁగఁ దివురు
వేల్పుమానులుఁ దీవలు వేనవేలు
దనర విలసిల్లుఁ దత్పురోద్యానమగుచు
నందనంబు జగత్త్రియానందనంబు.

ఉ. శ్రీ లుదయింప దిక్పతులు
చేతులు మోడ్చి భజింపఁ దమ్ముఁడై
శ్రీలలనామనోహరుఁడ
శేషభరంబును నిర్వహింపఁ బా
తాళమువట్టి శాత్రవులు
తద్దఁ గృశింప నిలింపపట్టణం
బేలును భోగసాంద్రుఁడు సు
రేంద్రుఁడు భూరి మహాహాదినేంద్రుఁడై.

సీ. వృత్రగర్వస్ఫూర్తి విదళించినయునుందు
పాకసామజమదోత్పాటనహరి

పరమహీభృత్తుల భంజించు జిష్ణుండు
తతియైన శరవృష్టిఁగురియు ఘనుఁడు
మఘశతియాజియై మహితసుధర్ముండు
భువనైకభారంబుఁ బూనువృషుఁడు
కరమున శతకోటి గలస్వస్థజీవనుఁ
డమరభోగినులతో నలరుభోగి
శచికుచంబుల మకరికాసముదయంబు
వ్రాయు శేఖర్షభుం డనవద్యహృద్య
మాఘ్యవిచికిలరుచిరసమాఖ్యగాంచు
దేవతాసార్వభౌముండు తేజరిల్లు.

చ. అతఁ డొకనాఁడు కుంపనపు
టుందపుముప్పటి వల్లెవాటుతో
సతతముఁ దావులీను హరి
చందనపుఁ జిగి మేనిపూఁతతో
సతుల కిరీటహారకట
కాంగద ముఖ్య విభూషణాళితో
రతిపతిమీఱుసోయగము
రాజసముట్టదళుకొత్తు శీవితోఁ.

చ. చిలుకలకొల్కి యొక్కరుతు
    చేరి పరాకు పరాకటంచనన్
జలరుహపాణి యోర్తు సర
    సన్ కయిదండ యొసంగ ముంగలన్
హాళహాళి నొక్క గంధగజ
    యాన బరాబరి చేయ వాలునుం
బలుక కలాంచి కుంచె యడ
    పం బొకకొందఱుం బూనికొల్వగన్.
సీ. వేవన్నెబంగారు వింతగోడలచాయ
    పగలింటి యెండలభ్రమలెసంగ
ఇంద్రనీలస్తంభసాంద్రరోచిచ్ఛటల్
    బహుళాంధకారవిభ్రాంతి నీయఁ
బద్మరాగాంకురప్రాంశు వితర్దికల్
    జ్వాలదగ్నిమండల జ్ఞప్తి నింప
నిర్మలవజ్రమణీకుట్టిమంబులు
    స్వచ్ఛాంబుపూరసంశయము నింప
నుద్యదితరేతర ప్రతియోగవస్తు
సంగతులు శక్రకార్ముకశక్తి యొక్క

యునఁదగిన కాంచనాంచితయవనికావి
తాన పరికర్మమైన సుధర్మయందు.

చ. కరమునఁ గంకణాలు విడి
గాజులు గల్లనఁ బల్లవాధరల్
వడఁసగ నిల్చి చామరలు
వైవ మహోన్నతభద్రపీఠిపై
సురగరుడాహిచారణ వ
సుప్రముఖుల్ శుచి ధర్మదైత్యరా
డ్వరుణ సమీర యక్ష పుర
వైరులు సూరెలఁ జేరి కొల్వఁగన్.

క. కొలువున్నతఱిఁ బరాశర
కలశోద్భవ కణ్వ కండు కవి గాధేయా
దులు వచ్చి యతనిచే బ్రమొ
క్కులుగొని కనకాసనములఁ గూర్చుండిరటన్.

గీ. నలపురూరవు లాదిగాఁ గలుగు చక్ర
వర్తులు పదాఱుగురు రాజవర్యు లమిత
కీర్తిధుర్యులు వైభవస్ఫూర్తిమెఱయ
నన్నగాహితుసభను గూర్చున్నతఱిని.

సీ. అతిరాత్రయాజుల యరిదికుండలములు
మెట్టె మించులుగాఁగ నెట్టుపటిచి
సత్రయాజుల వెల్ల జన్నిదంబులు దీసి
సన్నగజ్జెలు గూర్చి సంఘటించి
ఉక్థయాజుల కనకోత్తరీయంబుల
మేలుముసుంగుగాఁ గీలుకొల్పి
అలవాజపేయయాజుల యాతపత్రంబు
లెండకుమఱుగుగా నేర్పరించి
తలిరువిలుకాని బిరుదుపతాక లనఁగ
నోరపైఁటలు జీర నొయ్యార మెసఁగ
వత్తు రింద్రుని కొలువుకు వారకాంత
లచ్చెరువునొంది సురలెల్ల మెచ్చి పొగడ.

మ. గొనబుంజందురుకావిపాడలపైఁ
గ్రొమ్మించురాయంచడాల్
మినుకుంజీరలకుచ్చెలల్ గులుకఁగా
మిన్నేటిపొందమ్ము ల
ల్లన వక్త్రాంబుజపాళికిన్ మఱుఁగుగా
హత్తించుచున్ గంతుమో

హానదివ్యాస్త్రములోయనర్ఘ వెడలి రో
యార్యారంబుతో నచ్చరల్.

ఉ. చిన్నిమిటారులో చికిలి
చేసిన మారుని చిక్కటారులో
వెన్నెలగుమ్మలో మెఱుఁగు
పెట్టిన కెంపుకడాసిబొమ్మలో
పొన్నలబంతులో మగుడఁ
బోవనిమిన్నుమెఱుఁగుకాంతులో
యెన్నఁగసంచు నభ్రచరు
లిచ్చలమెచ్చఁగ వచ్చిరచ్చరల్.

సీ. అశ్రాంతనవయౌవనారంభ రంభ
శృంగారరస రేఖ చిత్రరేఖ
రతిరహస్యజ్ఞానరాశియౌ నూర్వశి
అంగజాతాస్త్రికి నరణి హరిణి
పాటలాధరజితపానక మేనక
హాటక సమరోచి యాఘృతాచి
తరుణులందెల్ల నుత్తమ యౌతిలోత్తమ
మణితమంజులభాష మంజుఘోష

రామణీయకవిభ్రమరామ హేమ
సరసనుతగీత నృత్యప్రచార తార
మఱియుఁ దక్కిన వేలుపుమచ్చెకంటు
లెలమి నరుదెంచి రపుడు దేవేంద్రుసభకు.

క. అంజలులు సేసి వేలుపు
లంజెలు నిలిచిరి బలాసురధ్వంసికటా
రంజనఁ బూంచి రహిగా
గంజాస్త్రుఁడు నిలిపినట్టికైదువు లనఁగన్,

ఉ. వారిజపత్రలోచనల
వాసవుఁడల్లనఁ దేరిఁ జూచి శృం
గారపు వింతలేనగవు
కన్గొనలన్ దళుకొత్తఁ గొల్వులో
వారల నెల్లఁగాంచి "యిటు
వచ్చిన యచ్చర గచ్చురాండ్రలో
నేరుచిరాంగి చక్కనిది
యెవ్వతె విద్యలమేటి" నావుడున్.

క. దేవేంద్రుఁ జూచి వరుణుఁడు
"దేవా! దేవరకుఁ దెలియదే సకలంబున్

నీవడిగినచో నుత్తర
మీవలె నటుగానఁ బలుకు దేఁ దోఁచినటుల్

ఉ. ఆటదియన్న నూర్వశి య
థార్థము పల్కెదు నింతెకాని మో
మోటమి నాకు సైఁపదు బు
ధోత్తమ! పాటల నాటలందు స
య్యాటల మేటిచక్కఁదన
మా గొనమా యలబోటికే తగుః
పాటలగంధులెల్ల నల
భామిని గోటికి సాటివత్తురే."

చం. అనవుడు మిత్రుఁ "డానవ్వ, జ
లాధిపువాక్యము నిక్క మూర్వశీ
ఘనకచ రూపసంపద జ
గన్నుత మెంతని సన్నుతింప నా
ఘనవయదేశ్య రక్తిపరి
కల్పన మేరితరం? బదేమి యీ
మునివరు లిప్పరూరవుఁడు
మున్నగు రాజులు మున్నెఱుంగరే?"

క. అనినం బురూరవుం డచ్చటి
జననాథుల మొగముఁజూచి "సర్వజ్ఞనిధుల్
ఘను లీమిత్రావరుణుల్
కని పలికిరి నిజ మిదే యఖండిత" మనినన్.

శా. ఆకంధీశ్వరుమాటలన్ నగుచు య
క్షాధీశపుత్త్రుం డనన్
"మీ కీయూర్వశిమీఁది యాస మరుపై
మి మ్మిట్టు లాడించెనో
కాకున్నన్ గుణగుంభరంభను వినా
గా నోర్తు నగ్గింతురా
నాకాధీశుఁడు తత్కళావం రెఱుఁగరా
నారీషు రంభా యనన్"

ఉ. ఏచిన ప్రేమ యక్షసుతుఁ
డీగతిఁ బల్కఁ గంటుమాని దా
సైచక "యింద్రుసన్నిధి న
సత్యము లేలర, ప్రేలెదోరి, ప్ర
మ్లోచకు నూరుకాండజత
మోచకు లేశము సాటి వత్తురే

ఖేచరసిద్ధసాధ్యఫణి •
కింపురుషామర చంపకాంగులున్?

ఉ. పున్నమచందురుం గెలుచు
ముద్దుమొగంబును దేటమాటలున్
సన్ననికౌను మేనుఁజిగి
చందముఁ దీయని మోవియందమున్
కన్నులతీరు నీలముల
కప్పును మించినకొప్పుసోగు నా
యన్నులమిన్నకే తగు న
టన్నది విన్నది లేదె యెన్నఁడున్.

క. నాగంబుల నాగంబుల
• నాగంబులఁ గెల్చు కురులు నాభియు నడలున్
భోగంబుల భోగంబుల
భోగంబులఁ దరుణిమోము బొమ చను లేలున్.

క. చేరలకు మీఱుకన్నులు
బారెఁడుకీల్జడయు గొమ్ము పట్టుపుకుచముల్
శేరజముల నారజముల
నీరజముఖి లెనయె దాని నీటుకు" ననినన్.

2

చ. బలిమిని గండుమీని నొక
 ప్రక్కకుఁ ద్రోచి విభాండకుం డనున్
"నెలఁతలమేలుబంతి హరి
 ణీహరిణాక్షి యె యాలతాంగి దాఁ
గిలకిలనవ్వుచున్ దివిరి
 కిన్నరమీటుచు వచ్చుముచ్చటల్
కలుకులు పావురాపలుకు
 లున్ బెళుకుల్ మఱి కోటిసేయు వే?
చ. పెదవిని వింతకావి నను
 పెక్కనకెజ్జడకేవి కల్వలన్
జెవరఁగఁజేయు కన్నులును
 సిస్తగు జక్కవ నేలుచన్నులున్
మదకరినేలు నెన్నడలు
 మల్చినరీతిని నొప్పు నున్దొడల్
ముదముగఁ జూచినంత నల
 జోటికి బోటులు సాటి లేరెటన్."
క. వార లిటుపల్కుపల్కులు
 సైరింపక కౌశికుండు జడముడివీడన్

దూరంబున జపమాలికఁ
బారంగా వైచి యమరపతి కభిముఖుఁడై.

ఉ. "ఆనిక చేసి పల్కెదహా
హా, కసుమాలపుఁ బంజలంజెలన్
గానకళావిశారద మొ
గానఁ గళానిధిఁబోలుచాన యా
మేనక యుండు దానిజిగి
మే నకలంకసువర్ణకాంతికిన్
దానక; మింతి విభ్రమవి
తానక మచ్చెరువిచ్చు నిచ్చలున్.

ఉ. కన్నులు చేరలన్ గొలువఁ
గాఁదగుఁ గా నరపేద చన్నులా
కిన్నరకాయలంగెలుచుఁ
గీల్జడబారకు మీఱు మోము క
ప్పున్నమచందమామ యొక
పోలిక వాలికతూపు చూపు నా
కన్నులయాస, దాని కెన
గాన జగాన మొగానఁ బల్కెదన్.

క. భూమియు నాకాశంబును
గామినికటిరుచికిఁ గానుకాంతికి సాక్షుల్
పామును బట్టెద నే నా.
భామిని నూఁగారు కెందుఁ బ్రతిలేదనుచున్.

చ. వదలనినిష్ఠ మీఱఁగఁ ద
పంబున వర్తిలు మేము సైతమున్
మదిమదిదానితోఁ దగిలి
మానము మానయు నేటిపాలుగా
నదెయిదె జేపుమా యనుచు
హాయనముల్ పది యుంటి మన్నచో
మదవతి రూపరేఖలను
మాటికి మాటికి నెన్న నేటికిన్?"

చ. అనుటయు మాండకర్ణిముని
"యంద అటుండఁగనిండు మెండుగా
జననుత కామజన్య సహ
జన్య సరోచి ఘృతాచి యున్నత
స్తనకటిభార తార వస
తాజనతానుతనామ హేమ ర

త్యనుపమలాలసాలస మ
దాలస యిప్వరి పంచరత్నముల్."
క. నావిని పరాశరుండను
"నీవేలుపుఁ జెలులు చిలువయింతులు మర్త్య
స్త్రీవితతి దాశకన్యక
లావణ్యముఁ బోలలేరు లక్షాంశంబున్.
ఉ. మాటలు వేయు నేమిటికి
మన్మథమోహనవిద్యయైన యా
పాటలగంధియూరు లల
బంగరుబొమ్మ వెడందకన్నులా
గాటపుగబ్బిగుబ్బెతచొ
కాటపు నెన్నుదు రెన్నిచూచుచో
నేటికి రంభ యాహరిణి
యేటికి నాశశిరేఖ యేటికిన్?
శా. ఫాలక్షోణి చెమర్పఁ గానుబెళుకన్
బాలిండ్లు పొంగార దో
ర్మూలంబుల్ దళుకొత్త నూరురుచి సొం
పుల్ గుల్క నేత్రప్రభల్

మీాలందోలఁగ నేటవాలువగ న
మ్మీనాక్షియీాయేటిలో
నేలేలోయని పాడు చోడఁగడపే
యింపౌక్కఁటే చాలదే?"

సీ. "అంజనాసతిఁ బోలుకుంజరగామిని
కలుగునే యనె మరుద్గణవిభుండు
తప్పుమాట లివేల దారుకావనిసుంఫు
నతివలే యతివ" లంచనె హరుండు
"చాలించవయ్య, సృంజయునికూఁతురి కెన
గారు పోపో"మ్మనె నారదుండు
"శరవణంబునను గొందఱుకాంత లున్నారు
వారు మీాసర"మని వహ్నిపలికె.
మఱియు సభలోని మునులును సురలు నృపులు
దారుచూచిన చెలుల వేర్వేఱఁ బొగడి
"రంతరం తాయెఁ గదమహారాజసభ"న
టంచుఁ గంచుకి వారల సమరఁబట్టె.

క. అత్తఱిఁ బురూరవుండను
"మెత్తురె యొకపాటిదాని మిత్రావరుణుల్

పుత్తడిబొమ్మకు గుమ్మకుఁ
జిత్తజుచార్వసికి నూర్వసికి సరిగలరే?"

క. ఆరాజరాజనందనుఁ
డారాజుం జూచి "కొంటె లనుకొంటే నే
నారీమణిరంభారం
భోరుకు నూర్ రోసినట్టి యూర్వశి సరియే?

క. అనుటయుఁ జందురు మనుమఁడు
కనుదమ్ములు జేవుఱింపఁ గరకరిమీఱన్
ధనరాజకుమారకునిన్ తోన్.
గనుఁగొని యిట్లనుచుఁబలికెఁ గాంతాళము

క. "ఉంద్రా, యక్షాధమ, నీ
తంద్రిం గని తాళుకొంటిఁ దగఁ గాకున్నన్
తీంద్రంబగు కత్తిని నీన్
జీంద్రపు నాలుకదళంబు ఛేదింతుఁ జుమీ!"

చ. అనినఁ గుబేరనందనుఁ "డ
హా"యని బెట్టుగఁ గేకవైచి క్రో
మ్మినమిన లీనుకప్పుజగి
మీసముపైఁ జెయివైచి "తొూరి ఛీ

చెనఁటి, గరాస, యీసభను
  జెప్పినటుల్ మఱి నీవు చేయకుం
డిన విడ రాచకోఁచ, ధగి
  డీ," యని దిగ్గన లేచి వీఁక తోఁ.

మ. రమణీరత్నము రంభఁ జూడ బురుసా
  రంగుల్ జెలుంగుల్ నెఱా
కొమరుం దుప్పటి కాసెగా బిగిచి జ
  గ్గుల్ మీఱు గ్రొంబైరుమాల్
జముదాడింబరుఁజంది యేది మఱి రా
  జా, లెమ్ము వా ల్గా"మ్మనన్
బొమలల్కన్ ముడివెట్టి వీరరసవి
  స్ఫూర్తిన్ విజృంభించుచున్

క. రాకలకోమటికొడుకా,
పోకలఁ బోయెదవదేర, పోరా పోరా,
నీకున్ మత్తేకొరడా
చేకొని కొట్టింతుఁ గొంటె చెనఁటి గరాసా!

క. మొగమున మీసము గలిగిన
మగవాఁడై తే కడిందిమగఁటిమి మీఱన్

తెగఁబడిపోట్లాడవలెర్
బిగువేమిర, రాచములుచ, విడుతునె నిన్నుర్.

ఉ. "పందగులామ, నీవు నొక
బంటవె? గెంటునికిస్కుతోడఁ బౌ
రందరి చిక్కుటూరిని గొ
లారిక మంపిననాఁటి కెచ్చుటర్
పొందుగ దాగియుంటివిర,
పోర, ధనంబులు గూడఁబెట్టు వాఁ
డెందును సంగరంబునకు
నేర్పడి ప్రాణము చెంపుచేయునే?

ఉ. బంటుతనంబు లావుకొని
పారకు; రావణుచేతి పెట్టునర్
కంటికి నీరు గ్రమ్మఁ గల
కంబడిపారెను నీదుతండ్రి నీ
యింటను లేదు పౌరుష మొ
కింతయు; బీరములేల చేతిక
త్తుంటకు కోడెకాఁడ! చురు
కంటఁగ వెంటనె చెంపఁగొట్టెదర్."

ఉ. "అచ్చరమచ్చెకంటిలకు
నై కడుహెచ్చినమచ్చరంబుతో
విచ్చలుగాను మెచ్చగువి
వేకము లెల్లను వెచ్చపెట్టి వీ
రిచ్చట దొమ్మిగూడి కల
హించినఁ దేరుగ డేలపుట్టు నీ
రచ్చ లణంచఁగా నలయు
రా" యని యింద్రుఁడు చేయమర్చుచున్.

ఉ. గాధిజుఁ జేరి వేఁడుకొని,
కండుమహామునికిం బ్రియోక్తులన్
బోధనచేసి, శక్తిసుతు
పొంతకుఁ బోయి, విభాండకున్ "వృథా
గాథ య"టంచుఁ బల్కి భయ
కారి మునీంద్రుని వాదణంచి స
క్రోధుల మిత్రు నప్పతిఁ బు
రూరవు యక్షుఁ దాళఁ బట్టుచున్.

క. "ఏకాంత ఎవరి కితవో
యాకాంతను వారు పొగడు టదియుక్తం బే

మీా కేల వాదు మీాలో
"లోకోభిన్నరుచి" యనెడు శ్లోకమువినరే.
చ. అనుటయు నొక్క తాపసుఁ "డ
 హా! పదివేలయినా తిలోత్తమే
వనిత" యనంగ, వేఱొకఁడు
 "వామ" ననంగ, నొకండు "చిత్రరే
ఖ"న మఱికొంద ఱందుఁ "బద
 హాటక మాలిని భీమ పుండరీ"
కన, వెసఁ బుట్టెఁబెట్టు కల
 హంబులు నారదుఁ డుబ్బియార్వఁగన్.
క. "రాజానుమతో ధర్మో"
నాజను లనుకొంద్రుగాన నవ్యప్రతిభన్
మాజగడముఁ దీర్పఁగను బి
డౌజా, నీవె"యని మానులందఱు వేఁడన్.
క. "నలువగల సృజించిన య
న్నలువ గలఁడు నిర్ణయింప నలినాక్షుల మి
న్నవగ లటపోవుద"మని
నలువగలన్ శివిమెఱయ నగరిపుఁ డంతన్.

చ. ఉఱుముల బండికండ్లరొద

యొప్పగువాల్మెఱుపుం బతాకలుꣳ

చిఱుమెఱుపుం ధ్వజంబులును

జేరుబలాకలబారు చామరల్

శరమణిచాపముశ్రీల్ వెలయ

సొరగు నభ్రరథంబు నెక్కి భా

సురసురదుందుభుల్ మొఱయ

సూరెల సూరులు సన్నుతింపఁగꣳ.

సీ. గంధర్వ లోకవంక గాంధారపంచమ

బంధురగాంధర్వపటిమఁ జూపఁ

జారణు లొకశ్రేవ ధోరణుల్ మీఱఁగ్రొ

వ్వారముల్ సొరెకుసారెఁ జేయ

నచ్చర లోకచాయ హెచ్చుకోపుల మెచ్చు

లచ్చెర్వుగాఁగ నాట్యములు సలుప

సంయము లోకయిక్క సామ జయస్తోమ

నామాభిరామమంత్రములు బొగడఁ

ద్రిభువనైకాధిపత్యంబుఁ దెలుపఁజాలు

గొప్పముత్తెంపు జంపులగొడుగునీడఁ

దరుణు లిరుగడఁ దెల్లచామరలు వీవ
వెడలె జేజేలమెకిమీఁదు వేల్పువీడు.

క. కసవులు మేసియు నని మొన
నసువులఁ బాసియు విరోధు లలయంగ యశో
వసువులగు వసువు లుజ్జ్వల
వసువులొలయ వెడలిరపుడు వాసవుమ్రోలన్.

మ. కుడిగోరొత్తులగుబ్బచన్నుఁగని సి
గ్గుల్ గుల్కు డాకంటితో
నెడదా క్రీల్జడపాటుఁజూచి పులకల్
హెచ్చంగ మువ్వన్నెప
చ్చడమొప్పన్ నెలవంకతోఁ గనకభా
స్వన్నాగభూషాళితో
మృడు లేతెంచిరి వేడ్కఁ బద్మభవునిన్
వీక్షింప జంభారితోన్.

గీ. తరణికిరణంబు లచ్చరమెఱుఁగుఁబోండ్ల
మెఱుఁగుసొమ్ముల కొకవింత మెఱుఁగువెట్ట
బారసూరులు సలిపిరి బారు సూరు
లాగమంబుల నుతియింప నాగమంబు.

చ. అల వినువాక కుందనపు
టందపుఁదామరతావిఁ గుల్కుచున్
సొలయు మరుత్కుమారకులు
సొంపుమెయిన్ వెనువెంట నంటఁగా
నలకలు వీడఁగాను లసి
యాడ సురాంగన లేఁగుదెంచి రు
త్పలశరుఁ డూర్ధ్వలోకముల
పై నిగుడించిన యమ్ములో యనన్.

క. నగరిపుఁ డివ్విధమునఁ జని
నగరీతివిశాలసాలనయనోత్సవదన్
ప్రగుణిత నవరత్న ధగ
ద్ధగితన్ వాగ్జాని రాజధానిం గనియెన్.

సీ. ఏప్రోలు వాణీవరేధితాశోకంబు
శోకంబు మోదంబు సుడియ దెందు
ఏపురి రవికోటిఘృణి యుతాభోగంబు
భోగంబు మోక్షంబు పొసఁగు నెందు
ఏపురం బంబరశ్రీపరమాకల్ప
మాకల్పము వసింతు రార్యులెందు

పపూర్ణతల్లి యహీనతరానంద
రానందదఘుకర్మరతుల కెందు
సంతతవసంత సరసరసాలసాల
ఫలరసాలోలకీరాది పత్త్రిజాల
గదితబుగ్వ్యఘుషంబు నిష్కల్మషంబు
నగుచు నవ్వీడు జోడులే కలరు నెవుడు.

చ. వరజగదండభిత్తికడ
వన్నియకోట బహిస్స్థితాంబువుల్
పరిఘుల తెఁపరప్రకృతిఁ
బాదమహావనదుర్గమై తగఁ
కరమరుదారు నేపురము
కామరుపాపరుసారికోటులఁ
దరియఁగనీయ దన్నలువ
నాల్గుమొగాలఁ బరామృశింపఁగ.

శా. ఆలోకంబునఁ గోటిసూర్యనిభది
వ్యాస్థానమధ్యంబునఁ
శ్రీలింపొందు చిరత్నరత్నవిలస
త్సింహాసనాగ్రంబునఁ

బాలాదిత్యమహత్సహస్రదళయుక్
పద్మోజ్జ్వలత్కర్ణికన్
హేలాసృష్టజగత్త్రయుండు కొలువుం
డెన్ ధాత చేతోధృతిన్.

సీ. క్షణకళాఘటికాదికాలంబు సాకార
మై గడియారమందంద పల్క
గ్రహతారకారాశిగణము లల్లనఁ జేరి
పంచాంగదినశుద్ధిఁ బల్కరించ
సకలదిగ్దేవతల్ సభికుల నెల్లను
జోటులెఱింగి కూర్చుండ ననుప
పంచభూతంబులు ప్రణమిల్లి యేసృష్టి
నేమించునో యని మోముఁ జూడ
వేదములు వందిజనములై వినుతిసేయ
శాస్త్రములు వేత్రపాణులై సంచరింపఁ
జెలఁగి కొలువున్న త్రైలోక్యసృష్టికర్త
నగరివాకిట నిజవాహనంబు డిగ్గి.

క. ప్రతిహారి తోడరా న
ప్రతిహారివిభూతి మెఱయ నమరేంద్రుఁడు దా

శతధృతిసన్నిధికిం జని
నతిచేసి సమున్నతాసనంబున నుండెన్.

ఉ. సారసపత్రనేత్ర విల
సన్నవనీరదగాత్ర పావనో
దారచరిత్ర కంసముర
దానవజైత్ర రమాకళత్ర శం
పారుచినేత్ర బోధరస
మాత్ర పృథాసుతమిత్ర భక్తహృ
న్నీరజబాలమిత్ర వర
నీరజపత్రపవిత్రకీర్తనా!

క. కస్తూరీతిలకాంకిత
నిస్తులముఖచంద్ర వదననిందితచంద్రా
అస్తోకద్యుతివిస్తృత
కౌస్తుభమణివక్ష విమలకమలదళాక్షా!

స్రగ్విణి

వారణాధీశదుర్వార భీవారణా
ధారణా యోగిహృద్వాసనిర్ధారణా

కారణ శ్రేణికాకల్పనా కారణా
చారణక్షేమవై శాల్య దోచ్చారణా

- గద్య -

ఇది శ్రీమత్పాండ్య మండలాధీశ్వర శ్రీవిజయరంగ
చొక్కనాథ మహీనాథకరుణాకటాక్ష సంపా
దిత గజతురంగ మాందోళికా ఛత్రచామర
విజయకాహళభూరి భేరీబిరుదధ్వజ ప్రముఖ
నిఖిల సంపత్పారంపరీసమేధమాన స
ముఖ మీనాక్షీనాయక తనూభవ
శ్రీమీనాక్షీ దేవీ కటాక్షలబ్ధకవి
తాసాంప్రదాయక వేంకట
కృష్ణప్పనాయక ప్రణీతం
బైన యహల్యాసం
క్రందనంబను మ
హాప్రబంధంబు
నందు: ప్రథ
మాశ్వా
సము.

శ్రీ

శృంగారాహల్యాసంక్రందనము

ద్వితీయాశ్వాసము

శ్రీకనకవిమానాంతర
కాకోదరరాజతల్పకలితాపేక్షా
శ్రీకనకాంగీప్రేమధు
రాకలితవిశాలవక్ష రంగాధ్యక్షా!

వ. అవధరింపుము.

క. ఆయెడ నవ్వలికథ సౌ
ఖ్యాయతి జనమేజయుండు కరుణింపుమనన్
ధీయుతవర్యుఁడు వైశం
పాయనుఁ డిట్లనుచుఁ బలికెఁ బరమప్రీతిన్.

ఉ. ఆమెయిఁ జిన్నినవ్వువద
నాబ్జనివాసినియైన చానకున్
గోమలకాంతివింతమెఱుఁ
గుల్ ఘటియింప విరించి యిట్లనున్

"సేమమె నీకు సర్వసుర
శేఖర, భద్రమె దేవకోటికిన్,
ధీమహితుల్ మునుల్ సుఖులె,
నీ విటువచ్చిన దేమి" నావుడున్.

ఉ. "స్వామికటాక్షవీక్షలని
శంబును గల్గుటఁజేసి యేమెయిన్
సేమమె మాకు సర్వసుర
శేఖర! నే నొకప్రశ్న చేసెదన్
నీమనసృష్టి సేసిన య
నేకవిధప్రమదాజనంబులో
నేమదిరాక్షి చక్కనిది
యేర్పడ నానతియిమ్ము" నావుడున్.

క. మోమునఁ జిఱునవ్వొలయఁగఁ
దామరచూలనియె నముచిదమనునితోడన్
"నామనసుకు సరిపోయిన
భామామణిఁ గాన నీప్రపంచములోనన్.

సీ. రంభ యెన్నఁగ జడప్రాయ యూర్వశి నల్పు
జీవంబు లేనిది చిత్రరేఖ.

వామన పొట్టిది వక్రాంగి శశిరేఖ
హరిణియటంటిమా యడవిమెకము
గానుగరోల్ చాయఁ గనుస త్తిలోత్తమ
పగలు చూచినచో నభాస తార
ధాన్యమాలిని మోము దర్శించిన ఖరంబు
పాండువుమేనిది పుండరీక
నాగకన్య లటంటిమా నడలు కుంటు
తక్కువారలచందంబుఁ దలఁపనేల
ముజ్జగంబులలో నున్నముదితలందు
నొచ్చె మొకయింత లేనిది యొక తెలేదు.

సీ. కన్నులై తే సరే, కన్నవిన్నదిగాని
మించుఁదళ్కులు గ్రుమ్మరించవలదె!
చన్నులై తేసరే, స్మరరాజ్యపట్టాభి
షేకకుంభంబులై చెలఁగవలదె
వదనమై తేసరే, పరమనోహర్షాబ్ధి
శరదిందుబింబమై మెఱయవలదె
రూపమై తేసరే, చూపరకనులకు
నిర్వాణసౌఖ్యంబు నింపవలదెఁ

కాంతమైనంత సరియె నిష్కాముఁడైన
మౌనిమరున్నైన మరునిబందాలుగాఁగఁ
జేయవలవదె యిటువంటిచిన్నిచాన
ముజ్జగంబులలోఁగాన బుధనిధాన!

మ. కుదురై యొప్పులకుప్పయై తనువునం
గోరంత యొచ్చెంబు లే
నిదియై నొవ్వని జవ్వనంబు గలదై
నిద్దంపుటొయ్యారియై
మదనోజ్జీవితయై గరాగరికయై
మాణిక్యపుం బొమ్మయా
మదిరాక్షిన్ సృజియింతు నే నొకతె మ
న్మాహాత్మ్యమున్ జూడుమా!"

క. అనిపలికి పద్మగర్భుఁడు
తనగురుఁ గడుఁ బద్మనేత్రుఁదలఁచి ప్రయత్నం
బొనరఁ జతుర్దశలోకీ
వనితాజనతాతిశయితవైఖరి యొసఁగన్.

సీ. చందురులోమైల జలజంబులో దువ్వ
యూడ్చి పోఁద్రోచి రెం డొకటిసేసి

అరుణాశ్మకాఠిన్య మమృతపాండుగుణంబు
నుడిగించి యారెంటి నొకటిసేసి
అరులజో డెడయించి గిరులప్రతాపంబు
పెకలించి యారెంటి నొకటిసేసి
యిభతుండచాంచల్య మిల ననంటులజాడ్య
మొడిచి యారెంటిఁ దా నొకటిసేసి

కులుకునెమ్మోము కెమ్మోవి గుబ్బచన్ను
లరిదియూరులు నిర్మించి యంగజునకు
వింతకైదువుగా నొక్కదంతిగమన
నబ్జభవుఁడు సృజించె నహల్య యనఁగ.

వ. ఇట్లు నిర్మించిన.

ఉ. అంబుజగంధి చక్కఁదన
మ్మల్లనఁ గన్గొని విస్మితాత్ముఁడై
యంబుజనేత్రుఁ డప్పుడు త్రి
యంబకభావముఁ గోరె నాతఁ డ
ప్టాంబకలీలఁ గోరె మది
నాతఁడు గోరె సహస్రలోచన

త్వంబు నతండనంతనయ
సత్వముఁగోరె మఱేమి చెప్పఁగన్.

చ. వనితనుగాంచి రంభ తల
వంచెఁ, దిలోత్తమ మోము నల్లచే
సెను, శశిరేఖ లోఁగమలెఁ,
జేష్టలుదక్కెను జిత్రరేఖ కాఁ
కనొగిలె హేమ, మైమఱపు
గాంచె మదాలస, తగ్గుఁజెందె వా
మన, కరఁగెన్ ఘృతాచి, యువి
మానత మేనక గాంచె నెంతయున్.

సీ. రాజయోగారంభరతులైన యతులైన
వదనంబుఁగని పారవశ్యమొంద
వరకుండలీంద్రభావనులైన మునులైనఁ
జికురపాశముఁగాంచి శిరము లూఁపఁ
బద్మాసనాభ్యాసపటులైన వటులైనఁ
బదకాంతిఁగన్గొని ప్రస్తుతింప
నిర్గుణపరతత్త్వనిధులైన బుధులైన
నవలగ్నలతఁగాంచి యాసఁ జెంద

వినుతసకలాగమాంతవాసనలుగన్న
ధన్యులైనను నెమ్మనితావిఁ గోర
నలినసంభవుకడ నిల్చె నయనవిజిత
ముగ్ధసారంగి యాజగన్మోహనాంగి.

ఉ. బాలకురంగనేత్రి నునుఁ
బల్కులకున్ విరివింటివానిబా
బాలకువాదు పెన్ దొడల
బంగరురంగుమెఱుంగు లంటికం
బాలకు రాదు నెమ్మొగము
బా గలపున్నమచందమామదం
బాలకుమీఁదు దానిసరి
బాలిక లేదు జగత్త్రియంబునన్.

క. కుందరమాదంతావళి
మందరమాచన్నుఁదోయి మైజగ్గుజగా
హాందరమా యాభామిని
ముందర మానినియుఁగలదె ముజ్జగములలోన్.

గీ. తూపు రూపుమాపుఁ దొయ్యలి నునుజూపు
సోముగోము నోము భామమోము

కెంపుసొంపునింపు శంపాంగియధరంబు
శౌరు సౌరు దేరు కలికినడలు.

గీ. లతల వెతలఁబెట్టు లలితాంగినునుమేను
కలువ గెలువఁజాలుఁ జెలువచూపు
శుకముమొగముఁ గొట్టు సుకుమారిమాటలు
దరముఁ దఱుము లీలఁ దరుణిగళము.

సీ. గిండ్లుగా గజనిమ్మపండ్లుగా బంగారు
చెండ్లుగా నింతిపాలిండ్లు దనరుఁ
గావిగా నమృతంపుబావిగా రుచిఁ దేనె
క్రోవిగా నలివేణిమోవి దనరు
రూపుగా మరుచేతితూపుగా సిరులకుఁ
బ్రాపుగాఁ బూఁబోణిచూపు దనరుఁ
గుల్కుగాఁ గపురంపుఁబల్కుగా రాచిల్క
కల్కుగా లతకూనపల్కు దనరు
తమ్ములనుకొనఁ దమ్ములఁగొమ్మ ముఖము
సరులు నీలంపుసరులకుఁ దరుణికురులు
వింటికొనలకు సమము వాల్గంటి బొమలు
వర్ణితములౌన శ్రీ లింతికర్ణములకు.

సీ. పల్లవమ్ములకాంతి నెల్ల వమ్ముగఁ జేయు
కామినీపాదపంకజము నిజము
తామేలుసాగను సన్నేమేలు ననిమించు
బింబాధరీప్రపదంబుడంబు
వరిపొట్టకట్టు లావరిపొట్టని తలంచు
కలికిపిక్కలరంగు కలహారంగు
రంభ మైపట్టు లారంభమంద విదుల్చు
తొయ్యలిబంగారు తొడలుకడలు
చిలువబాగారు నమ్యారె, చెలువయూరు!
తొలుకనాకాశసులకౌను చెలియకౌను
లలితపున్నాగముసనాభి లలననాభి
కనకలికుచంబు వరబాలికాకుచంబు.

క. వరమా కరతల, మిందీ
వరమా కనుదోయి, హంసవగవా నడ, ని
ల్వర మాచెలిఁగని మరుదే
వరమాయగఁ దనరె లోకవరమా యనఁగన్.

క. కరమానునుదొడ, దర్వీ
కరమాజడ, జంఘ మేల్మకరమా, చపలా

కరమా తనులత, కమలా
కరమా చెయి, చెలిని ధర సుకరమా పొగడన్.

చ. కిసిసి కుచాననాంగరుచి
గిన్నెలతో నెలతో లతోన్నతిన్
ఘనకచకంఠరూపములు
కందరమై దరమై రమైక్యమై
గానబగు వాక్కటీక్షులటు
కోయిలకో యిలకో లకోరికో
వనితనోసల్ వళుల్ నడుము
బాలహరిన్ లహరిన్ హరిన్నగున్.

క. గోరస మాపల్కులరుచి
సారస మాముఖవిలాససంపద మరుచే
నారస మావీక్షణ మళి
కారస మాకేశపాశ మబ్జాననకున్.

శా. బంతే చన్గవ నిగ్గు మేనురుచిపో
ల్పన్ జాళువామేలుడాల్
దొంతే కన్నులధాళధళ్యరుచు లెం
తో కల్వకున్ జూడ మేల్

బంతే కంతునిదంతి నేలునడలున్
బాగైన యీభామకున్
ఎంతేలేదు సమాన మెంచుటకుఁగా
నీ రేడులోకంబులన్.

సీ. తనుసృజించిన బ్రహ్మ తనయంద మీక్షించి
తన్మయత్వము నొంది తత్తరింప
నైష్ఠికులైన సనత్సుజాతాదులు
మది జల్లుమన హరిస్మరణసేయ
నధ్యాత్మవిజ్ఞానులైన సన్న్యాసులు
పరవశులై గగుర్పాటుఁజెంద
వాణియు నప్సరోవనితాజనంబులు
మగవారు కామైతిమని తలంప
ముద్దుముంగుర్లు కొనగోట దిద్దుకొనుచుఁ
దెలివిచూపులకాలచంద్రికల నీన
నడలుగని ధాత తేజీలు జడనుపడగ
బాల్యయౌవనకల్య యహల్య యొప్పె.

సీ. అమృతాశనాధిపత్యము చెల్లునా దీని
యధర మానకయుంచు నమరవిభుఁడు

దక్షిణనాయకత్వముపోలునా దీని
రతులఁ దేల్పకయంచు రవిసుతుండు
నవరసరసికత హవణించునాదీని
సారెఁ గూడకయంచు శరధివిభుఁడు
సార్వభౌమస్థితి సమకూరునా దీని
వెంట నంటక యంచు విత్తవిభుఁడు
నలఘుశతకోటికాంక్షలు నతనుదండ
భృతులు సుజనతృష లలకేహితములు
నిన్నడింపఁగ ననిమిషదృష్టులైరి
అంబుజభవోపలాల్య నహల్యఁజూచి.

సీ. కల్కికటాక్షంబు గల్గితేగద తాను
గుసుమాస్త్రుఁడ నటంచుఁ గుసుమశరుఁడు
కొమ్మవాతెఱతేనెఁ గ్రోలితేగద తాను
మధువు నౌదునటంచు మాధవుండు
నెలఁతముద్దుమొగంబు నిమిరితేగద తాను
ఘనకళానిధినంచుఁ గమలవైరి
సుదతియూరుపుతావి సోఁకితేగద తాను
గంధవాహుఁడటంచు గాలివేల్పుఁ

దలఁచి రచ్చట సిద్ధగంధర్వయక్ష
చారణాదులు దత్కాంతిపూరవార్ధి
మగ్నులై చిత్రరూపులమాడ్కి నుండి
రంత శచికాంతుఁ డెంతయు నాత్మలోన.

మ. ఎలమించుఁ దులమించు హేమలతయో
యీరేడులోకంబులన్
వలపించందగు కామదివ్యకళయో
వాంఛన్ ద్రిలోకీదృగు
త్పలనీహారమయూఖరేఖయొ జగ
ద్భాగ్యంబె యీరూపమై
లలిఁ గన్పట్టెనొ కాక యింతులకు నీ
లావణ్యముల్ గల్గునే.

ఉ. డంబులు శైలశేఖరవి
డంబులు దీనికుచంబు లెన్న నో
చ్చెంబులువల్కుఁ గుందనపుఁ
జెంబుల, నిద్దపుటద్దముల్ గపో
లంబులు, నీలమేఘపట
లంబులు పెన్నెరు లౌర, యౌర యా

యంబుజగంధి రత్న మిల
యందలి సుందరులందు నెంచఁగన్.

శా. రేరాజున్ నగుమోముతో వనరుహ
శ్రీఁ గేరుకందోయితో
బారన్ గొల్వఁగవచ్చు పెన్నురముతో
బాగైన నెమ్మేనితో
నీ రాజెవ్వఁడు సానురాగమున స
న్నే చూచుచున్నాఁడు మే
లౌరా సోయగమంచు జిష్ణువు సహా
ల్యాభామయున్ గన్గొనెన్.

క. అప్పుడు పూర్వాకకుప్పతి
తప్పక యుత్తరుణిఁ జూచెఁ దరుణీమణియున్
తెప్పల నార్పక చూచెన్
గుప్పెన్ మరుఁ డిద్దఱన్ లకోరులచేతన్.

క. జగముల నన్నిటి నేలుచు
నగణితసౌందర్యవిక్రమైశ్వర్యములన్
బొగడొందెడు తనకంటెను
మగువకుఁ దగినట్టి వేఱె మగఁడుం గలఁడే.

చ. అని తనుఁజూచి తోడనె య

హల్యను గాంచి సభాసదావళిన్

గనుఁగొని తాను వేఁడునెడఁ

గాదనఁడంచు సురేంద్రుఁ డిట్లనున్

“వనరుహగర్భ మీమహిమ

వర్ణనసేయఁ దరంబె యద్భుతం

బనుపమ మక్షిభాగ్యఫల

మై తగు సృష్టి యొనర్చె నింతలోన్.

ఉ. చక్కఁదనాలకుప్పయగు

చక్కెరబొమ్మను సృష్టిచేయుటె

యెక్కువగాదు దీని మది

కింపగు నాథుని నిర్ణయించినన్

జక్కనితారతమ్యములు

సర్వ మెఱుంగుదు నైనఁ దెల్పెదన్

దక్కొరు లెవ్వరుంగలరు

తన్వికి నేనొకరుండు దక్కఁగన్.

క. నరులన్ గిన్నరులన్ గిం

పురుషులఁ జారణుల సిద్ధపురుషుల ఋషులన్

బరికింపుము వీరలలో
విరిబోఁడికిఁ దగినవాఁడు పేఁడని చెపుమా!

ఉ. ముందుగ నేను వేఁడితిని
మున్నుగ నే నినుఁ బ్రశ్న సేయఁగా
నిందుముఖిన్ సృజించితివి
యెవ్వరికిన్ బనియేమి దేవరా
జేంద్రవరోల బాల నను
జెందుటయుక్తము జాతిరత్నమున్
కుందనమున్ ఘటించినఁ ద
గున్ మఱియొక్కటి యొప్పియుండునే."

క. అనుటయుఁ బకపకనగి య
వ్వనజజుఁ డను "నీకు నీవె వద్దించుకొనన్
జను నే యిప్పుడు నీ కి
వ్వనిత పొసఁగ దరుగు మగుడవచ్చినత్రోవన్"

క. అనిపల్కి యచటనుండెడి
మునులం గని వీరలెల్ల ము న్నొక తొకతెన్
గోనియుందురు గౌతముఁ డొకఁ
డనఘుఁడు నైష్ఠికుఁడు వాని కర్హ మటంచున్

క. అక్షపదుఁ డా భావితకమ
లాక్షుపదుఁ బిలిచి ధాత "యబ్జదళాక్షిన్
రక్షింపు మిది భవద్వ్రత
దీక్షకు శుశ్రూషఁ జేయు ధృతమతి ననుచున్

ఉ. తేఁటిమెఱుంగుముంగురులుఁ
దేటకనుంగవ లేఁతకౌనులున్
వాటపుముద్దుమేనులును
వట్రువచన్గవ గల్గువారిఁగా
నాటకుఁ బాటకున్ గవిత
లల్లుటకున్ దిటమైనవారిఁగాఁ
బాటలగంధులన్ సఖుల
బల్వుర నిచ్చి యహల్యకిట్లనున్.

క. "మునికిన్ దినకరసమధా
మునికిన్ బరిచర్యసేయు ముదితాశయవై
ముని కింశుకవనికిం జను
మునికిన్ నీకగుశుభంబు లుత్పలగంధీ!"

చ. అని పనివంచ మంచిదని
యంచితభక్తి విరించికిన్ వచో

వనితకు మ్రొక్కి యక్కలికి
వల్లువిభూషణభూషితాంగియై
మునిపతివెంట నేఁగె సుర
ముఖ్యుని వీడ్కొని; యింద్రుఁ డయ్యహ
ల్యను మది నెంచియెంచి మరు
సమ్ము లురమ్మునఁ దుస్సి పాఱఁగన్

క. అమరావతికిన్ వెసఁ జని
యమరావలిఁ బనిచి కుసుమితారామములో
సమరారిన పువ్వులశె
య్యమరాళీగమనఁ దలఁచియాత్మగతమునన్.

ఉ. ఎన్నిక లేలనీలమణు
లెన్ని సరోజములెన్ని దొండపం
డ్లెన్ని దరంబులెన్ని గిరు
లెన్ని మృణాళములెన్ని పొన్నపూ
లెన్ని యనంటులెన్ని దొస
లెన్ని ప్రవాళములెన్ని రత్నముల్
చెన్నుగఁ గూర్చి యేర్పఱిచి
చేసెను ధాత తడంగమాలికన్.

చ. మదనునిఁబొందఁ గోరి రతి
మానిని నోమిననోములెల్ల నీ
యదన ఫలించెనో యనఁగ
నంగనగుల్ఫము లుల్లసిల్లు దఁ
త్పదము లొనర్చి పద్మజుఁడు
పాణితలంబు విదుర్పఁ జిందుత
త్పదమలకాంతిబిందులు ర
సాలకిసాలబిసప్రసూనముల్.

చ. మదవతిపాదముల్ దనకు
మాతృసమానములంచు ధాత స
మ్మదమునఁ బూజచేసినసు
మంబులనన్ నఖపంక్తి యొప్పగున్
మృదుగమనాగమంబు లెల
మిన్ బఠియించి యుపన్యసించు చా
యఁ దనరు మంద్రనాదకల
హంసకముల్ విలసిల్లు నింతికిన్.

చ. నవముగ మోముచంద్రుఁడు గ
నంబడి కప్పురతావిగుప్పెడిన్

రవికనె పిక్కటిల్లెను ఘ
నస్తనచక్రము లొప్పెఁదారకల్
నవిసెను బాల్యపుంజడది
నంబు లటంచని జైత్రయాత్రకై
కవదొన లుంచె నిర్గముగఁ
గంతుఁడనన్ జెలిజంఘ లొప్పగున్.

క. ఊరుయుగం బను పేరన్
బారెడుబంగారునీటివాఁకను రతియున్
మారుఁడును జిన్నిగరిగలు
సౌరుగ ముంచిరనఁ జెలికి జానువు లమరున్.

క. కదలికలన్ మలినంబై
కదలికలన్ బొరలువిచ్చు కర్పూరంపున్
కదలికల నవ్వ శశిపా
కదలికయూరుజగి తెలిజగాచల్వ రుచిన్.

* * *

క. కలదని కొందఱు లేదని
యిలఁ గొందఱుఁ బలుక రెంటి కీరట్టుగ న
చ్చెలికొను మధ్యమస్థితి
మలయుచునుం డట్లుగాన మధ్యంబయ్యెన్.

చ. నలువగురోమరాజి యము
    నానదివారి తదీయవీచికా
వళి వళులయ్యె నందు సుడి
    వర్తులనాభి తదంతరీప మ
చ్చెలియనితంబబింబ మటు
    చేరువ గన్పడునట్టి రాజనం
బుల పొటకట్టులుగా మఱియుఁ
    బోవఁగ నాగటిచాలు నొప్పగున్

సీ. తమ్మిమొగ్గలు గాదు తారావళీహృద్య
    శృంగారభంగి నెసంగుకతన
గజకుంభములు గావు కంఠీరవేంద్రావ
    లగ్నభంగైకఖేలనము వలన
జక్కవకవ గాదు సరసల నెలవంక
    లుంచంగ యోగ్యమై యుండుకతన
శైలేంద్రములుగావు శైలేంద్రగర్వంబు
    ద్రుంచునె మున్ను భ్రమించుకతన,
మున్ను శంకరుఫాలాగ్నిఁ బొసఁగఁబడిన
యతను బ్రతికించునట్టి దివ్యామృతంబు

లునుచు బంగరుకలశంబు లఁనగవలయు
వనితకుచములు పొగడ నెవ్వరితరంబు.

క. తరుణికరద్వయసామ్యముఁ
బొరయఁగ బ్రాహ్మోపవేశి మొనరించెఁ గుశా
స్తరణమునఁ గమలంబులు
ధరణిఁ గుశేశయపదంబు దానం బూనెన్.

చ. ధరణిని గంధరాహ్వయముఁ
దాల్చి కుచాద్రితటోపరిస్థితిన్
దిరముగ నుండి క్రొమ్మెఱుఁగుఁ
దీగెచెలంగఁగ మౌక్తికచ్ఛటా
భరణ మెసంగఁ గంబురుచి
పాటిల మోహతమంబు నించి య
మ్మరువపుబంతి యింతికి సు
మంగళమౌ గళమొప్పు మెప్పుగన్.

మ. సకలాభీష్టము లిచ్చునంచు సుమన
స్సందోహముల్ సన్ను నా
యకరత్నంబని యెన్నునట్టి వనునా
పణోమ్ము కెమ్మోవి యెం

చకయుండన్ గతినంబటంచు ననుచిం
తాభారమున్ మీఁదఁ దా
ల్చికదా వేలువు మానికంబుగనియెన్
జింతామణీ నామమున్.

క. పగడంబుడంబు వలదను
జిగురాకున్ రాకుమనునుఁ జెలివాతెఱ యా
వగలాడినాస యాసం
పగిమొగ్గన్ బగులఁ ద్రొక్కుఁ బగమగలీలన్.

ఉ. క్రొన్నెలవంకశంక లిడు
కుల్కుబొమల్ గని యచ్చకోరముల్
పన్నుగ నొప్పు ఱెప్పల నె
పంబునఁ జొక్కపుఱెక్క లార్చుచున్
కన్నులు గల్కికన్నులయి
కన్పడె నాజిగిడాలుఁ జూచి యా
కన్నులవింటిరాయఁడు జ
గంబులు గెల్వఁగ డాలుఁగైకొనెన్

క. నాసా కాంచనకోశచ
కాసాదృగ్విభ్రమంబు కర్ణాటశ్రీ

భాసురమై, చెలిమోము వి
భాసిల్లెన్ రాజరాజపట్టాంచితమై.
చ. అలికచమోముఁ బోలను సు
ధాంశుసరోజము లోక్కపుష్కర
స్థలమునఁ బ్రార్థనల్ సలుపఁ
జంద్రుఁడు పొందెఁ బ్రసాద మంతలో
పల బహురాజపాన మధు
పస్పరిశంబున యోగభంగమై
జలజమటుండెఁ గానియెడఁ
జందురునిం గని స్రైఁచియుండు నే?
ఉ. భామినియూరు సూదిమొన
పైని జనుంగవపోక లుంచి యా
పై మటినిల్చి కంఠము త
పస్స్థితి నబ్జత నొందె మోవియున్
దా మదిఁజూచి యబ్జతను
దప్పక పొందె మొగంబు నట్లనే
యేమఱకబ్జతం బడసె
నింపుగఁ గన్గవ చెందె నబ్జతన్.

చ. తొలి నవపత్రమై పటిమ
దోఁపమిచే శతపత్రమై చలం
బెలయ సహస్రపత్రమయి
యింతిపదంబులు దాఁకి తోడనే
దళములఁ బాసి రోసి బిస
దండముఁ జెందెఁ గముండ లుత్తగన్
నలినము హంస సంగతి ది
నంబునుగాంచు నభీష్టయోగమున్.

ఉ. మారుఁడు లోకముల్ గెలిచి
మాతృగృహంబున నుంచె జైత్రతూ
ణీరము లన్నయట్లు తరు
ణీమణిపాదయుగంబుమీఁద జం
ఘారమఁ జూడ నొప్పె నటు
గాకయ హేమ మయోరుకాండముల్
మీఱునె తత్సమీపమున
మించిసమంచితశైత్యసంపదన్.

ఉ. అంబుజగంధియూ రువుల
యందముతో సరిబోఁరవచ్చి హే

రంబు గజేంద్రహస్తముతి
రంబుగఁ జెందెను దంతభంగ మ
య్యంబరదంతిరాట్కరము
సంభ్రమముఁ బట్టుక ప్రాఁకు దానిచే
తంబడునంటికంబములుఁ
దార్కొనినం దలవంపు లౌఁగదా!

గీ. చిన్నిపదముల హలరేఖచేత సీత
దీలుపడు కౌనుచేత విదేహజాత
గోముమీఁటిసకటిచేత భూమిపుత్త్రి
యనఁగ విలసిల్లు నయ్యింతి యతనుదంతి.

క. కురులో యొమ్మగు తుమ్మెద
గఱులో చకచకితకాంతిఁగనునీలపురా
సరులో యిందీవరపుఁ
విరులో యిరులోయనంగ వెలఁదికి నమరుఁ.

గీ. తూండ్లు భుజములు జాళువాగిండ్లు గుబ్బ
లేండ్లుపదియాఱు నెన్నఁటికెన్నఁటికిని
విండ్లు కనుబొమ లౌర, యీవెలఁది వేడ్కఁ
బెండ్లియాడినఁగద నేను బెండ్లిగాంతు.

ఉ. మాయురె! తత్సమానయగు
మానినిఁ గాన జగంబులోన నా
హా! యిటువంటి చక్కఁదన
మవ్విధి యెవ్విధిఁ జేయనేర్చెనో
హాయిరె! బాలచూపు తుద
లొక్కటఁ జెక్కఁడపుఁ మెఱుంగులై
నాయెద నుస్సిపారె రతి
నాథుని యాధునికాస్త్రవైఖరిన్.

సీ. మెలఁత మైజిగిఁ బోలు మెఱుపుఁ జూచెదనన్న
నింపొందఁ గండోయి యెదుట నిలదు?
సఖిమోము సొబగొందు చంద్రుఁ జూచెదనన్న
మబ్బు నిబ్బరముగా మరుగువడెను
చెలిగుబ్బసరి జక్కవలను జూచెద నన్నఁ
బక్షపాతము గల్గి బైటఁ దిరుగు
మగువ యూరీడుపన్నగముఁ జూచెదనన్న
బిలములోపల నుండి వెడలు టరుదు
వనితయవయవసాదృశ్యవస్తువులను
జూచియేనియు నొకపాటి సుఖముఁ బడసి

చింత మదిలోన నుపశమియింతుననిన
దానికినిసైత మాబ్రహ్మ తాళఁడాయె.

చ. తన కది కూఁతురాయె పుర
దానవవైరికిఁ జెల్లెలాయె న
వ్వనధిసుతామనోహరుఁ డ
వాప్తసమస్తమనోరథుండు గా
న నది యలక్ష్యమే నొకఁడ
నాతికి నర్హుఁడ నన్నుఁబుంచి బా
పని పని చర్య కింపె నల
బంగరుబొమ్మను బొమ్మ నేసెనా.

క. కామునిచర్యల కగు చెలి
కామునిచర్యలకునగునె యకటా మాధు
ర్యామలసాహితిరసికశి
ఖామణికినిగాని మడ్డిగానికిఁ దగునే?

గీ. కమ్మవిల్కానియమ్ముల కుమ్మలించి
నెమ్మి నేవేఁడ నెమ్మది నమ్మతిలక
పొమ్మనియె ముద్దుపుత్తడిబొమ్మ నియక
బొమ్మయే వాఁడు పెనుఱాతిబొమ్మగాని.

చ. మునుకొని సిగ్గుతో నళికి
మోమటు ద్రిప్పి కరాంగుళిద్వయం
బునఁ జుబుకంబు నెత్తి నును
మోవిని గ్రోలినఁ నొచ్చె నొచ్చె నం
చని తనలోనఁ జల్కుచు ర
వంతయుఁ గంతునిఁ దోపనీయకే
కనుఁగవ కింపుసేయు నల
కన్యను, గూడి చెలంగు టెన్నఁడో.

చ. మిసమిసలీను మొల్కచను
మిట్టల కట్టిటు కేలుసాచఁగా
దుసికిల నట్టె మిట్టిపడి
తోయ్యలి చెయ్యటుద్రోయ నెయ్యపుఁ
గొసరులఁ గుస్తరించి కొన
గోటను బొక్కిలిఁ జీటి మెల్లనే
యొసపరి నీవి కొగ్గుచు స
యో కడువేడుక లందు టెన్నఁడో!

చ. చనుఁగవ క్రేవఁ జూచుచును
స్వస్తికహస్తము చేతఁ గప్పుచుఁ

గొనబుగ ముద్దుపెట్టుకొనఁ
గోరుచు మో మటునిట్టుఁ ద్రిప్పుచున్
గనుఁగవ మూసి నాదు రతి
కౌఁగిలిఁ జూడక సిగ్గువెల్లిలో
మునుఁగుచు నుండు ముగ్ధయగు
ముద్దులగుమ్మను జూచు టెన్నఁడో!

సీ. సిబ్బెంపుగుబ్బలఁ జెనకనీయని సిగ్గు
చెనకినఁ బులక లెంచించు తమియు
కొమరైన వాతెరఁ గ్రోలనీయని లజ్జఁ
గ్రోలినచో మురుల్ గొలుపు వలపు
నెఱికొప్పు కెంగేల నిమురనీయనినాన
నిమిరిన వలపున నిలుచు ప్రేమ
బిగిపోకముడి నంట విడువనీయని వ్రీడ
యెనసిన విడువక మనెడు తమక
మెదను సమముగఁ బెనఁగొన హృద్యమైన
మధ్యమవయస్సుముద్దుగుమ్మయును నేను
నందనోద్యానవనసీమలందుఁ గూడి
పొందికలచేత నానంద మొందు టెపుడొ?

చ. పలుకులలోనఁ బిక్కులొక
పానుపునన్ బొలయుల్క చిక్కులున్
కలఁకలు దీఱు మ్రొక్కులును గాటపుఁ
గౌఁగిటిలోన సొక్కుల
గ్గలమగు మోవి నొక్కులును
గామునిసాముల నేర్పు టెక్కులున్
గల యల నిండుజవ్వనపుఁ గన్నియ
మిన్నను బొందు టెన్నఁడో.

చ. కలఁగి చలించు ముంగురులు
కర్ణములన్ నటియించు కమ్మలున్
చిలికెడు చిన్నిక్రొంజెమట
చెక్కుల నించుక జారు కొంచెపున్
తిలకము నొప్పఁ బౌరుషర
తిశ్రమతాంతవిలోలనేత్ర యా
కలికి మొగంబు నెన్నఁటికిఁ
గన్నులపండువుగాఁగఁ జూతునో?

ఉ. ఇంకొకసారి పోయి హరి
ణేక్షణ నిమ్మని వేఁడుకొందునో

పంకగజర్భు నాతఁడు కృ
పారహితాత్మత నీయకుండెనా
కొంకు దొఱంగి జంగ యిడి
క్రూరుఁడు మారుఁడు లీల బాలచూ
తాంకురసాయకానల శి
ఖావళికిన్ శలభంబుఁ జేయఁడే?

ఉ. ఆసరసీరుహాక్షిపయి
నాసల నాసరివారు నవ్వ ను
ద్వాసితధైర్యతన్ విసివి
వాసన వింటివజీరునమ్ములన్
గాసిలుచున్నవాఁడ ననుఁ
గన్నడసేసె విధాత యయ్యయో!
దోసముకాదొకో తనకుఁ
దొయ్యలి నీయక యిట్టు లేచుటల్.

సీ. చాన! రమ్మని మోవిచవిఁ గ్రోలఁగల్గితే
మధులక్ష్మికీ పుష్పమంటపంబు
కలికిమోమున మోవుఁ గదియింపఁగల్గితే
యబ్జపత్రను గమలార్పణంబు..

అరవిందముఖికొప్పు నటుమంగఁ గల్గితే
 నీలకంధరునకు నెమలిపించె
కలకంఠిపల్కు లాకర్ణింపఁగల్గితే
 హృద్యవాగ్విజుల కభీష్టఫలము
అలికచకుచంబు లంటంగఁ గలిగెనేని
యేడుకొండలరాయని కేనుభక్తిఁ
గనకశిఖరము లెత్తింతుఁ గంతుకాక
తీరుఁగాక! వయారి నర్ జేరుఁగాక!

క. అని యనిశముఁ జింతించుచు
నను రానమునర్ దరంగితాశాశయుఁడై
వనితను మనమునఁ దలచుచు
ననిమిషపతి వెండియుర్ మహామోహమునర్.

సీ. మగువపాదములని చిగురుటాకుల నెత్తు
 సఖియూరులని కదళికల హత్తు
సతినితంబంబని సైకతస్థలి వ్రాలు
 చెలువవళులని వీచికలను దేలు
మెల్లతయ్యారనుచుఁ దుమ్మెదచాలుఁగనిసొక్కు
 కలికిచన్నులని జక్కవల నొక్కు.

పాలఁతి గళంబని పోకబోదియు నూను
వెలఁదిమోవి యటంచు బింబ మూను
రమణినేత్రంబులని చకోరములఁ జూచు
తెలిసి తోడనె విరహార్తి నిగులుఁజెందు
చెలువకొప్పని నెమ్మికై చేయిఁ జాచు
కందు నందనమందు సంక్రందనుండు.

సీ. ప్రతిలేని చిత్తరుప్రతిమ నీడ్వఁగఁ బోయి
ముదిత కాదని యెంచి బెదరి చూచు,
తననీడఁ గని కౌఁగిటను జేర్పఁగాఁ బోయి
మగువ కాదని యెంచి వగచి నిలుచు
మొనసి యింద్రాణితో ముచ్చటాడఁగఁ బోయి
మునిరాణి కాదని ముగుద నెంచు
కనుమూయఁ దోఁచురూపును బట్టఁగాఁ బోయి
తరుణి దబ్బరటంచుఁ దత్తరించు
రమ్మనుచుఁ జేరుఁ జెంతల క్రమ్మిచేరు
మోహమెదఁగూఱుఁ గళఁదేరు ముద్దుఁగోరు
గోరికలమీఱుఁ బలుమాఱు మారుదూఱు
అమరవిభుఁ డెట్లు ధనరాధు ఫల్టురాధు,

ఉ. జాదులు సూదులంచుఁ దెలి
చల్వలు చిల్వలటంచుఁ గప్రపుర్
వేదులు నేదులంచు నెల
నిగ్గులు నగ్గులటంచు రాజకీ
రాదులు వాదులంచు మణి
హారము భార మటంచు నెంచుచున్
పై దలిపైఁ దలిర్చు తమి
పర్వ సుపర్వవరేణ్యుఁ డుండఁగన్.

ఉ. అచ్చట నాయహల్యయువి
యచ్చరవల్లభురూపసంపదల్
మెచ్చుచుఁ బచ్చవింటియొకి
మీనిలకోరిక నిచ్చ నోచ్చుచున్!
నెచ్చెలిచాలు గొల్వ సవ
నీయహుతాశనధూమమండలా
భ్యుచ్ఛ్రయపేష్టితాగము త
పోవనభాగముఁ గాంచె సంతటన్.

సీ. ఉంఛధాన్యసమర్పితోర్వరాధీశార్హ
షష్ఠభాగాంకితసైకతంబు

త్రిషవణాప్లుతమౌనిధృతవల్కలాంచల
పృషతచంద్రకవజ్ఝరీతటంబు
మునిబాలకానీతపునరంకురత్కుశ
శ్యామికాకోమలస్థామతలంబు
పృషదాజ్యహోమసమేధమానహుతాశ
ధూమగంధావృతవ్యోమభాగ
మతిథిపూజార్హవస్తుసమార్జనైక
సంగ్రహవ్యగ్రగృహమేధిసంకులంబు
శాంతము నగణ్యపుణ్యానిశాంత మగుచు
శ్రమముల నణంచు గౌతమాశ్రమముఁ జేరె.

క. జలజాతాసనునాజ్ఞను
కలకంఠీతిలక మపుడు గౌతమమునికిన్
చెలఁగి పరిచర్య సేయుచు
ఫలకిసలయకుసుమసమిదుపాస యొనర్చెన్.

క. తాళీహింతాళీకం
కేళీవకుళామ్రనారికేళీకుహాళీ
పాళీఘనకేళీవన
మాళీతతి గొలువఁ జేరె పాళీకముగాన్.

చ. అళికచ ముంగురుల్ గనిన
యబ్జములందలి తేంట్లు దూఱెఁ దో
య్యాలిపలుకుల్ వినంగఁ బొద
లంతట గోయిలదండు చేరె నె
చ్చెలికుచకుంభముల్ గనుచుఁ
జెట్లకుఁ జక్రములెల్లఁ బాఱెఁ గో
మలినడయందముల్ దెలిసి
మానసముర్వ వడిఁ జేరె హంసముల్.

సీ. అందముల్ త్రిభువనానందముల్ స్మరమూల
కందముల్ సరసమాకందము లివె
తుంగముల్ పుషితసారంగముల్ వాసనా
రంగముల్ లలితనారంగము లివె
చారువుల్ నవకేసరోరువుల్ భాజిత
మేరువుల్ వికసన్నమేరువు లివె
సైకముల్ మధురసానేకముల్ కృతజనా
శోకముల్ పుష్పితాశోకము లివె
పొగడ నెగడిన మొగడల పొగడలివియె
తుంట్లువిలుదంట నంటుల నంటులివియె

కొమ్మచనుగుమ్మ యొమ్ముల నిమ్మలివియె
కలికి! యీతోఁట చిగురువిల్కానికోట.

ఉ. బాలనిజంబు నీపలుకు;
భాసిలుకొమ్మలు కొత్తడంబులున్
రాలు రజంబు మందు బలు
నారికెడంబులపాళెలున్ ఫిరం
గీ లలపండ్లు గుండ్లు నళి
కీరచకోరమయూరపాళియు
తూకలబలంబు సైన మరు
కోటయె యీవెలదోఁట చూడఁగన్.

చ. తెలివిరిపొన్నగిన్నియల
తేనియమద్యము లాని సొక్కులన్
గులుకుచు మొగ్గచంటిలత
కూనరుమోవుల నొక్కి ముద్దుకో
యిలపలుకుల్ చెలంగ సల
యింతులపయ్యెడ లొయ్యఁ దీయుచున్
చిలకపుఁ దావు లందుచును
భ్రిమ్మరి తెమ్మెర క్రమ్ముఁ గొమ్మరో!

చ. కుసుమసమూహవాసనలఁ
గుల్కెడు నీలతకూన యొక్కతా
పసతరుఁ జేరవచ్చె నదె
పద్మదళాయతనేత్రి కంటివా
కుసుమసమూహవాసనలు
గుల్కెడు నీలతకూన యొక్కతా
పసతరుఁజేరి యుండుటిది
పద్మజు నానతిఁ గాదె కోమలీ!

చ. అమితమరందతోయముల
నర్ఘ్యము పాద్య మొసంగియుఁ మద
భ్రమరరవంబులన్ గుశల
భాషణముల్ సవరించి వేడ్కతో
గమలజుముద్దుకూఁతురని
కైకొని నిన్ను వసంతలక్ష్మి స
క్షముదగఁ బూజ సల్పెడు ల
సద్బిసతంతుసహోదరోదరీ!

క. దాడింబపండ్లకై పెన
వేడెంబులువెట్టెఁ జిలుక విరిబోణీ, నీ

కోడెచనుగుబ్బగవకై
వేడుకఁ బడి తిరుగు నమరవిభుమదిఁ బోలెన్.

ఉ. అన్నులమిన్న శోకహార
మౌట యశోకసమాఖ్యఁ గాంచు నీ
సన్నుతశాఖిరాజమును
సారెకుఁ దన్నెదవేమి న్యాయమే
కన్నులవింటిబోయకును
గైదువు లిచ్చి సమస్తపాంథులన్
మన్నిగొనన్ బలాశి యిది
మన్నన కర్హమె? విలాసినీ!

క. నుదువుచు నీగతిఁ జదలన్
నడుముల్ బిగియంగఁ జుట్టి నారీనివహం
బెడనంతఁ దన్నఁ బొగడఁగ
నొరిగట్టెను మారుఁ డఖిలయువధృతిహృతికిన్.

సీ. మైనిగ్గుసొంపు సంపగివసంతములచే
బ్రమ్ముతుమ్మెదబారుఁ బాఱఁ దరిమి
సంకుమదామోదసహజవాసనలచేఁ
జిలుకల నెల్ల దిక్కులకుఁ ద్రోలి

లోలమానాపాంగ జాలకశ్రేణిచేఁ
బికజాలములఁ బికాపికలు చేసి
నెఱికొప్పు నెఱికప్పునీలాభ్రపంక్తిచే
మదమరాళంబుల నదరఁ దోలి
తావి యుడివోనివిరుల క్షతంబులేని
ఫలములు నచుంబితములైన పల్లవములు
సంచ లంచలఁగలఁచని మంచినీళ్లుఁ
దరుణి యొసఁగంగ మునిపతి తపము సేసె.

ఉ. ఆతరళాక్షియందము మ
హోత్తరమౌ కటిసుందముఁ జ్వా
జాతగళస్వరందము ని
జంబగు నెమ్మొయిగంధముఁ బెడం
గౌ తరితీపుచందము మ
హామునిడెందము నొంపదాయె నం
తే తరుణీవిలాసముల
ధీరులచిత్తము దత్తరిల్లునే.

క. అనిష్ఠానిధినిష్ఠయు
భూనుతమగు బ్రహ్మచర్యమును గాంచి యజుం

డానాతఁ బెండ్లిసేసెఁ
గానేతరధైర్యఖనికి గౌతమమునికిన్.

చ. సతతము నగ్నిహోత్రపరి
చర్యయు దేవపితృప్రతోషణం
బతిథిసమర్చనంబు మొద
లైన గృహస్థవిధానమెల్లఁ బ్ర
స్తుతమతిఁజేయు గౌతముని
తోడ నహల్య కృతానుకూల్యయై
స్థితి విలసిల్లఁ గాపురము
సేయుఁ బురంధ్రులు సన్నుతింపఁగన్.

క. వనజాక్షి యిట్టులుండియుఁ
బనిదీరినవేళ నొంటిపాటున బలసూ
దను చక్కఁదనమె తలఁచున్
వనితల నమ్మదురె శివశివా యెంతైనన్.

ఉ. జన్మములందు నింద్రుగుణ
శంసనముల్ విను సాదరంబుగాఁ
బన్నుహవిర్విశేషములు
పాకవిరోధికి నిచ్చు మెచ్చుగాఁ

గ్రన్నన సన్నుతించు శచి
కాపురమే కద కాపురం బటం
చన్నలినాయతాక్షి తన
యందముఁ జూచు శిరంబు నూఁచుచున్.

ఉ. వేళ యెఱింగి కూడి రతి
భేదములన్ దనియించి యల్గినన్
బాళిని బుజ్జగించి రస
భావములన్ గరఁగించునాయకుం
డేల యదృష్టహీనలగు
నింతులకున్ లభియించునంచు నా
లోలవిశాలనేత్ర తన
లోపలఁ గుందుచు వెచ్చనూర్చుచున్.

మ. ప్రమదారత్న మహల్య యింద్రుని మదిన్
భావించుఁ దోషోఽస ధ
ర్మము గాదంచుఁ దలంచు నెంచినగతిన్
రానిచ్చునా దైవమం
చు మదిన్ వేసరు నిచ్చవచ్చు విభుఁడున్
సొంపొందు టిల్లాండ్ర కే

లమరుంబొమ్మను నాఁడుపుట్టువున నా
హా, పుట్టనౌనా యనున్.
గీ. కోరఁదగినట్టి కోరికల్ గోరవలయుఁ
గాని రాయలుగను కలఁ గాననగునె?
పంగుఁడైనట్టి జనుఁడేడ, గంగయేడ?
యెల్ల నీవట్టి వెతలని యూరకుండు.
మ. అది యట్లుండె సురేంద్రుఁ డంతట నహ
ల్యాయత్తచిత్తంబుతో
హృదయాంతర్గతచింతతో ననుదినో
ద్రిక్తానురాగంబుతోఁ
గదియంగూడని కాంక్షతో నవిజహ
ద్గంభీరభావంబుతో
మదనోన్మత్తనవాతిముక్తశరసం
పాతంబు సైరించుచున్.
చ. మదనుఁ డనల్పశిల్పకళ
మాటికి నేర్పఁగ రాగసంపదల్
కుదురుగ సంఘటించి యవి
కుంఠితభావనపేరితూలికన్

హృదయపుఁ బల్కయందు నవ
నీరజలోచనరూపవైఖరుల్
విదితముగా లిఖించుచును
లేఖవిభుం డనిశంబుఁ గన్గొనున్.

సీ. అంగతాపముడింద హరిచందన మలంద
నది మేనికాఁకచే నగ్నియయ్యె
శ్వాసవేగ మణఁప జలజ మాఘ్రాణింప
నది కంతుసమ్మోహనాస్త్రమయ్యె
తనువుచెమ్మట దీర్పఁ ఘనసారజలమార్ప
నది మారభోగివిషాంబు వయ్యె
డెంద మారటదీఱ నందనవనిఁ జేర
నది యసిపత్రవనాభ మయ్యె
ముల్లుదీసిన యెడఁ గొఱ్ఱు మొత్తినట్టు
లొకటి సేయంగఁబోయిన నొక్కటయ్యె
నెంతగ్రహచారమో నిర్జరేంద్రునకును
మకరకేతుమహాదశ వికటమయ్యె.

సీ. మందారవని కేఁగు మందారవనిలోన
డెంద మానందంబు నొందకున్న

మందాకినికి నేఁగు మందాకినీతటి
మారజ్వరనిదాఘు మారకున్న
మందరగిరి కేఁగు మందరగిరియందుఁ
బొందికగాఁ బ్రొద్దుపోవకున్న
బిందుసరసి కేఁగు బిందుసరస్సులో
నారాటమింతేసిఁ దీఱకున్నఁ
ఋషమి కేగెంచి గౌతమమునివరేణ్యు
నాశ్రమంబున కేఁగి యహల్యమేని
కమ్మనెత్తమ్మినెత్తావిఁ గాడ్పు సోఁకఁ
గొంతవిశ్రాంతిఁ గనికోరెఁ గుధరవైరి.

ఉ. ఒక్కొకవేళ వచ్చి పురు
హూతుఁడు జాఁగిలిమ్రొక్కి జాలువా
చక్కని కమ్మతమ్మి కవ
చానపదంబుల సంటుసట్లుగా
మక్కువ మానికిచ్చు ముని
మానిని కిచ్చు వధూటి నవ్వు లేఁ
జెక్కులఁ దోఁపఁ గన్నుఁగవఁ
జేరును నాతని కేలు మాటుగన్.

చ. ఎవరది యింటిలోపల? స
    దెవ్వరు? శక్రుఁడ; చెల్లి! మీరలా,
యివలికి రండు; నీదుమగఁ
    డెక్కడ? మూలఫలార్థమేఁగె; రా
నువిదరొ, తామసంబగునొ?
    ఉండుఁడు, పూజలు గాంచిపొండు; సే
యవలయు పూజ నీ వెఱుఁగ
    వా? యను సిగ్గున నేఁగుసప్వచున్.
మ. మునితో నింద్రుఁడు మాటలాడునపు డం
    భోజాక్షి కీలించె గ
ల్లన మైజల్లను మాట లోఁపక విశా
    కై యుండెఁ దద్భావమున్
గని యాజవ్వని సిగ్గు ప్రౌఢిమయు శృం
    గారంబు లేనవ్వులున్
మొనయం జూచు సతెంచు చూచిన మర
    ల్పున్ జూపు వేఱొక్కడన్
ఉ. ఈనళినప్రవాళములు
    నీకదళీతరు లీమహాస్థలం

బినడబావి యీఖగము
    లీలత లీక్రముకాభిరూప్యమీ
భూనుతసోమలక్ష్మియు వ
    పూర్వములంచు నుతించు వాసవుం
డానలినాక్షి చక్కఁదన
    మాశ్రమవర్ణనగా మునీంద్రుతోఁ.
ఉ. రంగదభంగవైభవము
    రాజిల యజ్ఞములందు సభ్రమా
తంగము నెక్కి యింద్రుఁడు త
    దాశ్రమవీథని వచ్చుచోఁ జెలిఁ
ముంగటఁ జూచి కన్నులను
    మ్రొక్కి మనస్సున గౌఁగిలించు న
య్యంగన రెండునంగని య
    నంగుఁడు పువ్వులువైచు కత్తికిఁ
క. ఈగతి నింద్రుఁ డహల్యా
రాగతిరస్కృతశచీపురంధ్రీరతియై
ద్రాగతివేలకృతస్వ
ర్భాగతియై తిరిగె నాసుపోసిన రీతిఁ.

ఉ. కౌస్తుభచారువక్ష సిత
కంజదళాక్ష కళిందకన్యకా
నిస్తులనీలవర్ణ, కమ
నీయ చరాచరమాననీయ ప
ద్మా స్తనకుంకుమాంకనవ
మండన దానవదర్పఖండనా
కస్తురిరంగ రంగపుర
కైరవపూర్ణకురంగలాంఛనా!

క. కుందారవిందసుందర
మందారసుకీర్తిహార మహితవిహారా
వందారుజనాభీప్సిత
బృందారకరత్న సమరభిన్నసపత్నా!

మత్తకోకిల

చంద్రపుష్కరిణీతటాంచల చార చారణసన్నుతా!
మంద్రనీరదమాలికాసుకుమార మారశరోపమా!
సాంద్ర సత్కరుణానవామృతసార సారసలోచనా!
ఇంద్రచంద్రదినేంద్రముఖ్యసురేశ యాశవిభాసితా!

గద్య.

ఇది శ్రీ పాండ్యమండ లాధీశ్వర శ్రీ విజయరంగ
చొక్కనాథ మహీనాథ కరుణాకటాక్ష సంపా
దిత గజతురంగమాందోళికా ఛత్రచామర
విజయదోహళకాహళభూరిభేరీబిరుద
ధ్వజప్రముఖ ఖిల సంపత్పారంపరీ
సమేధమాన సముఖ మీనాక్షి
నాయకతనూభవ శ్రీమీనా
క్షీదేవీకటాక్షలబ్ధకవితా
సాంప్రదాయిక వేంక
ట కృష్ణప్పనాయక
ప్రణీతంబైన య
హల్యా సంక్రం
దనంబను మహా
ప్రబంధంబు
నందు ద్వితీ
యాశ్వా
సము.

శ్రీ

శృంగారాహల్యాసంక్రందనము

తృతీయాశ్వాసము

శ్రీ తరుణీనయనోత్పల
శీతమయూఖాభిరామ శ్రితజనవాంఛా
జాతప్రతిపాదన చణ
చేతోవ్యాపారనిరత శ్రీరంగపతీ!

వ. అవధరింపుము.

క. శ్రీయుతుఁడగు జనమేజయుఁ
డాయతమతి నవలికథల నడిగిన మదికిఁ
హాయి దలిర్పఁగ వైశం
పాయనుఁ డిట్లనియె లోకపావనచరితా.

క. ఇటులుండ నొక్కనాఁ డా
కుటిలాలక కిషకు వచ్చెఁ గొంకక ఘటనా

•

ఘటనాకోవిదమతియగు
జటినీమణి యోత్తి లలితసత్వరగతియై.

చ. పదముల యోగవాగెలును
బాణితలంబున నాగబెత్తమున్
నుదుట విభూతిరేఖయు మ
నోజ్ఞకటీతటిఁ గావిచీరె పోన్
బొదివినయట్టి యొక్కమొగ
పున్ రుదురాకలదండ సందిటన్
వదనమునన్ మృదుస్మితము
వర్తిలు యోగినిఁ గాంచి భక్తితోన్

క. వందన మొసర్చి పూజల్
పొందికగాఁ జేసి పీఠమున నునిచియు బా
లేందుముఖి యెందుఁ బోయెద
వెం దుండుదు విందు వచ్చుఁ టేమి యటన్నన్.

ఉ. ఉందును సత్యలోకమున
యోగబలంబున నెల్లదిక్కులన్
గ్రందుగ సంచరింతు శశి
ఖండకిరీటికిఁ దద్వధూటికిన్

మందరధారికిఁ రమకు
మాటలబోటికి నవ్విరించికిఁ
పొందికలం ద్వేడాటములు
పుట్టిన మాన్పదు వారు మెచ్చఁగన్.

క. నందనవని నిన్నన్ సం
క్రందనుఁ గనుఁగొంటి నతనిఁ గనినంతనె నా
డెందము భగీలుమనియెన్
దందడిఁబడు వానిదీనదశ యేమందున్.

సీ. నిబిడోష్ణనిశ్శ్వాసనికరంబుచేఁ గల్ప
వనవాటి తాపింఛవన్నెఁ గాఁగ
కల్పానలాకల్పకందర్పవహ్నిచే
నెసఁగు విరావాక యిట్టింకులింక
ధారాళనేత్రాంబు ధారాతివృష్టికి
జలదసందోహ మాశ్చర్యమొంద
నత్యంతకఠినదీనాలాపములచేత
వజ్రమేనియు గుండెపగిలి యెడల
కరుణయెల్లఁ బుమాకృతిఁ గాంచినట్లు
విరహతాపంబు మూర్తీభవించినట్లు

తలఁచి పలుకంగరాని దుర్దశలఁబొందు
మఘువు నే నందుఁగనుఁగొంటి మచ్చెకంటి.

ఉ. ఎవ్వతెమీఁదనో హృదయ
మీభువనత్రయనాథునింతగా
రవ్వలఁబెట్టినట్టి యల
రక్కసి యెవ్వతో చూతమంచు నే
నవ్వనమధ్యకుంజకుహ
రాంతరసీమ నణంగియున్నచో
నవ్వలశాసనుండని యె
నవ్వల నవ్వలమాన వేదనన్.

ఉ. ఏలసృజించె దాని నను
నేలసృజించెను బ్రహ్మదానికీ
లాలితరూపయౌవనక
ళాలలితాంగవిలాసవిభ్రమం
బేల నొసంగె? బేలతన
మేటికి నిచ్చె? మదీయబుద్ధికిన్?
బాలికతోడ నామసవిఁ
బల్కెడువారి జగానఁ గానఁగా.

మ. కలలోఁ జూతునటన్న నిద్ర యెఱుఁగన్
గన్నారఁ జిత్తర్వునన్
దెలియం జూచెదనన్న బాష్పములచే
నేత్రాబ్జముల్ గ్రమ్మెడిన్
కలయన్ ధ్యానముఁ జేతునన్న మది ను
న్మాదంబు సంధిల్లెడిన్
ఇలలోఁ బాళఁగరానితాప మహహా
యెట్లోర్చెదం దైవమా!

చ. కులుకుటొయారపున్నడలు
గుబ్బచనుంగవ గొప్పకన్నులున్
తొలుకరి క్రొమ్మెఱుంగుగమి
తోఁ గమితోపమమ్మైన మేనితో
నలయలివేణిలో వెలి న
హర్నిశమున్ గనుపట్టుచుండియున్
జలగత చంద్రమండలము
చాడ్పునఁ జేతికి నబ్బ దక్కటా!

మ. ధనికున్ జేయును లోభివాని నెఱదా
తన్ బేదఁగాఁ జేయు ర

త్యనభిజ్ఞుండగు నెడ్డెనర్ల మదనతం
త్రప్రౌఢయాదాని భా
ర్యనుగాఁజేయు నటన్నకోపమునఁ గా
దా బ్రహ్మశీర్షంబు ద్రుం
చెను శంభుం డటుగాన వానికి ననౌ
చిత్యం బిలన్ జెల్లునే?

క. అని పలికి చిత్రఫలకం
బునఁ దనభావమున నున్నముద్దులగుమ్మన్
దనువునఁ బులకలమొలకలు
పెనఁగొనఁగా వ్రాసి చూచి పేరెద నునిచెన్.

క. ఆరూపము నీరూపము
సారూప్యముఁజెంది యుండె జలజదళాక్షీ!
మారుఁడు స్వైరవిహారుఁడు
వీరినివారని మన్న వివేకములనుచున్?

ఉ. మోవిని మోవిఁ జేర్చు నది
ముద్దిడకున్నను మ్రొక్కుఁగేల ని
చ్ఛావిధిఁ గాఁగిలించు నది
చన్నులనొత్తమి వెచ్చనూర్చుఁ జే

నీవిక నంటు హాత్తమికి
నెవ్వగఁ బొర్లను బూవుఁబాన్పుపై
దైవముఁదిట్టుఁ దిట్టుకొనుఁ
దన్నునుఁ దిట్టును బెట్టుమూర్ఛిలుఁ.
చ. యమవరుణాదు లెవ్వనిక
టాక్ష మపేక్ష యొనర్తు రాగమా
గ్రములు యదీయరూపగుణ
కర్మము లెన్నన వందినైఖరిఁ
హిమకరసోదరీరమణుఁ
డెవ్వని వాకిటికార్యకర్త యా
యమరవరుండు కోరె నిను
నంగన, నీదగుభాగ్య మెట్టిదో!
చ. కొసరులొ చెక్కు నొక్కుటలొ
కూకిరవల్ పలికించి పల్కుటో
యొసపరియల్కలో నయము
లో రతిసుద్దులొ వింతముద్దులో
పసఁ దొడసందుపొందికలొ
హాతెరమార్పులొ ప్రక్కమార్పులో

రసికతలేని గేస్తురతి
రామకు నేమిసుఖంబు దెల్పుమా!
చ. వ్రతములఁ గృచ్ఛ్రకోటి నుప
వాసములన్ దనువుల్ కృశింపఁగా
మతి నరతిన్ శిరోవ్రతిని
మౌనముతో మొగమోరగా వడిన్
పితరులయాస్య దీక్షని
పింతుఁప యూనాసము స్త్రకాశిసీ
తతిహృదయంబు నేచుబలు
తాపసులన్ బసులంచు నెంచుమా!
సీ. నేఁటి కమావాస్య నేఁటికిఁ బున్నమ
నేఁటికి సంక్రాంతి నేఁడువిషువు
నేఁడు వ్యతీపాత నేఁటికి వైధృతి
నేఁటికి మన్వాది నేఁటికిఁ దిథి
నేఁటి కేకాదశి నేఁటికి ద్వాదశి
నేఁటికి శివరాత్రి నేఁడు వ్రతము
నేఁటికి ఋతుకాలనియమంబుదప్పెను
నేఁటికిఁ బోనిమ్ము నేఁటి కోప

మనుచు దినములు గడపుచు నలనునైన
పాపజాతులు పెండ్లాడి పాలవంటి
వయసు వమ్మొనరింతురు వనితలకును
బుడమి నిల్లాలిపుట్టుక పుట్టనగునె?"

చ. అనుటయు నర్మకోపదర
హాసవిలాసలసన్ముఖాబ్జయై
యనియె నహల్య యిట్లనుచు
"నమ్మకచెల్లి! యిటాడఁ జెల్లునే?
నను నటువంటిదానిఁగ మ
నంబునఁ నెంచెదో యెంచకున్న నే
యనువున నందువా యెఱుఁగ
వా మగువా, నను నాదుచిత్తముః.

ఉ. ఎవ్వరి నేను మున్నుమొగ
మెత్తి కనుంగొనఁ జూచినావు! నే
నెవ్వరి చెంగటఁ, నిలిచి
తెవ్వరితో నగి, తేమిచేసితే
నెవ్వతె నింద్రుఁ డెవ్వఁడు బ
లీ! నను బోఁటికి నిట్టిసుద్దులా

ఇవ్వని మూలనున్ననను
నేటికి ముంగిటి కీడ్చెదే చెలీ!

ఉ. వేది యలంకరించుటయొ
వేల్మి కమర్చుటయో హవిస్సులన్
బ్రోదిగఁ జేయుటో కుసుమ
ముల్ గొని తెచ్చుటో దేవపూజ క
గ్రోదకమాహరించుటయొ
యుగ్మలి, మా కిటువంటి సుద్దులీ
బోదలరానఁ గాను ననుఁ
జుల్కనఁగా నెదలోఁ దలంపకే."

గీ. అనిన యోగిని యెల నగవంకురింప
"ఘనకచవు శైలకుచవు సైకతనితంబ
వేను నినుఁ జుల్కఁగా నెంతునే మృగాక్షి!
పంచకన్యలలో నెన్నఁ బ్రముఖవీవు.

ఉ. ఎంతతపంబు సేసిన మ
హాంతపతివ్రతనిష్ఠ నున్నఁదా
నెంతకృశించినన్ వ్రతము
లెన్ని యొనర్చిన నెన్నిపుణ్యాతీ

గ్రాంతరముల్ చరించిన నొ
యారికి రూపవిలాసవంతుఁడౌ
కాంతునిఁ గౌఁగిలించిన సు
ఖంబు లభించునటే విలాసినీ!

ఉ. ఎందును సంచరింప కఖి
లేంద్రియముల్ సుఖమొంద దెందముల్
బొందుగఁ దన్నుఁదామఱవ
బుద్ధి కగోచరమైనయట్టి యా
నందము బ్రహ్మ మందు రది
నవ్యవయోనవమోహనాంగియౌ
చందనగంధికిన్ దొరకుఁ
జక్కనిమక్కువకాఁడు చిక్కినన్.

ఉ. చేతన మాటయే యరిది
చేతనమైన మనుష్యజన్మ మ
త్యాతతపుణ్యలభ్య మటు
లైనను స్త్రీజననం బలభ్య మా
జాతికిఁ గామముల్ సురత
సౌఖ్యము హెచ్చది పోవఁద్రోచినన్

పాతక మాత్మహత్యకు స
మం బగుపాతక మొక్కటున్నదే.

సీ. కాంతుదంతక్షతిఁ గాంచనిమోవియు
మోవియే చల్లమ్ముమోవిగాక

*　　*　　*　　*

ప్రాణేశుఁ డనుభవింపని యౌవనమ్ము యౌ
వనమటే నిజము యవ్వనము గాక
పతిమేన మకరికల్ వ్రాయనివేళ్లును
వ్రేళ్లటే కలజువ్వి వేళ్లుగాక
చంద్రకిరణమ్ము సోఁకిన చంద్రకాంత
మనఁగఁ బడియాఱుకళల జిమ్మనికరంగు
కరఁగి కరఁగించి కాంతునిఁ గవయకున్న
నారి నారియటే వింటినారి గాక.

ఉ. ఏలనె జాలి సర్వజగ
దీశ్వరుఁడైన సురేశ్వరుండు ని
న్నేలఁ దలంచె మేలు గన
వే వినవే యరచేతికబ్బు లి

బ్బేలను బేలనుం బలెబ
లే పలుకందొరకొంటి వైన నీ
కీలు నొకిం తెఱుంగుదు వ
కీలొనరింతు వికీలు వేటికే?
చ. చిలుకలకొల్కి, నీసొగసు
చిత్తరువందునఁ జూచి కన్నులన్
బలపల నీరునించి తల
వంచి తలంచి భ్రమించి మించిహా
వలపుల కేమిసేతు నని
ప్రార్థనచేయు నుమామహేశులన్
బలరిపుఁ డమ్మహామహుని
భావ మదేమి యెఱుంగఁబల్కవే?"
క. అనిన నహల్య యొకించుక
నునుజెక్కుల నవ్వుదొఁప నూల్కొన నీకన్
అనుఁ దానను తాపనతా
ననతావనతాంగి యగుచునవమధురోక్తిన్.
సీ. "స్వర్ణచిత్రవిచిత్రవర్ణమందిరములా
ఖ్యాపర్ణఫధసంబు లింద్రుడునఖను

సురసిద్ధసాధ్యభాసురదివ్యవీథులా
యీయాశ్రమంబు దేవేంద్రునకును
వరకల్పనాకల్పకరకల్పతరువులా
యీవృక్షములు నందనేశునకును
పటుదాన సందానబహుమానగజములా
యీమృగావళులు మహేంద్రునకును
రమ్యసౌందర్యవరకళాప్రౌఢిమలును
గలిగి చెలఁగిసయింద్రాణిఁ గాను నేను
ప్రేమ నాపైని శక్రుఁ డేరీతిఁ బూనుఁ
గ్రొత్తవలపులు ఎలవరే కుతలపతులు.

సీ. రంభకైవడిఁ గంబురాగుల్కుపల్కులో
తమిఁగూర్చువలపులో తారరీతి
నూర్వశిచందాన నోరపొందుచిన్నెలో
రక్తిఁగుల్కుటో మదాలసవితాన
శశిరేఖయందాన సకలకళాప్రౌఢో
ఎదురొత్తులిచ్చుటో హేమలీల
మంజుఘోషనిరూఢి మణితానుకూల్యంబో
మానలీలలో ధాన్యమాలినివలె

నెఱిఁ దిలోత్తమగతి నతిస్నేహగరిమ
నెనయుటొ నాగరికరీతి యింతలేని
తపసియిల్లాండ్రపై బాళిఁ దగిలి మిగుల
వగలఁ జెందుదురే తమవంటిదొరలు.

క. సతికిక్షామును జేపట్టిన
పతి నొక్కరుఁ దక్క నితరుఁ బాటించుట సం
గతియటవే నీ కెంతటి
మతిదిటవే యిట్లు నుడువ మర్యాదటవే?"

ఉ. నావుడు యోగినీరమణి
నవ్వుచు నెచ్చెలికొప్పు దువ్వుచున్
నావచనంబు వేదవచ
నంబని యెన్నుము బొంకెఱుంగనే
నీవు జనించినప్పుడె సు
రేంద్రుఁడు నీదగు చెట్టఁబట్టె నాఁ
డీవిధి యౌను గాదనిన
నీవె మునీంద్రునిచే నెఱుంగుమా!

క. అది సూక్ష్మరూపమంటే
నిది యాతనిస్థూలరూప మిదియది వేఱా!

మదనాశుగసదనాయిత
హృదనాగతధైర్యవయ్యె దేలా బాలా!

క. రాజీవాక్షి, 'యహల్యా
వై జార' యటంచు నాగమాగ్రస్తుతుఁడౌ
నాజిష్ణునెనయవే, యో
హాజారమిదంప్రియ' మనుచదు వెఱుఁగవటే!"

క. జటినీమణి యిటులాడిన
కుటిలాలక యింద్రు నెనయఁ గోరిక వొడమన్
దటుకునఁ బతిభయ మెసఁగఁగ
నటునిటు ననలేక శబలితాశయ యగుచున్.

ఉ. కూరలు కందమూలములు
కూళ్లు తలంటులు గారనూనె మా
చీరలు నారపట్టకయి
చేయుట మాకులమందె లేదు కాం
తారమునన్ జరించుట తృ
ణంబులమీఁదఁ బరుండుటల్ మముం
గోరెడువారలుం గలరె
కోమలి, నీదువివేక మేమనన్.

చ. మదనుని గుమ్మితీమొనలు
మాటికి మర్మములంటఁబాఱిన౯
వదలనికోరికల్ మొలిచి
వర్ధిలి డెందమునందె డిందిన౯
హృదయము ఱాయి చేసికొని
యింపు దలంపక యుండఁగాఁ దగ౯
గదలఁ దరంబె యొక్కనికిఁ
గంతము జూపిన కంబుకంఠిక౯.
ఉ. అద్దములోనఁ దోఁచు ముదు
పందనిమ్రానిఫలంబు కోపపు౯
గద్దరిచిల్వచేఁబడిన
గందపుఁదీవె మహావిషంబులో
నద్దినపణ్ణారంబు మగ
నాలది కొంచెమున౯ లభించునే
సుద్దులు వేయునేల బల
సూదనుతోఁ దెలియంగఁబల్కవే.
సీ. చక్కనివాఁ డింటిచాయకు వచ్చిన
మామగా రూరక మండిపడును

పుట్టింటిలో నొక్కపూట యుండఁగ రాదు
కత్తికోఁతఁగఁబోరు నత్తగారు
నిమిషంబు పొరుగింట నిలిచియుండగరాదు
పటుకార్లఁ బట్టునువదినగారు
కడకుఁబోయిన నొక్కకడ నుండఁగారాదు
మఱఁదలు కొండేలమారిబసివి
తోడికోడండ్రు చూపోప కాడుకొండ్రు
పట్ట పగబట్టి పోరాపు బావగారు
జారసంగతిఁ గాంక్షించు చంద్రముఖికి
నత్తగారిల్లె కారాగృహంబు దలఁప.

క. భావమున నేమికిటుకో
నావంకనె చూచుచుండు నామగఁడెపుడుఌ
రావశమో పోవశమో
యీపని కేవ్వానికైన నిందునిభాస్యా!

క. కాదని నీమొగమోటకు
నేదయినఌ మంచి దంటినేనియు రతికే
ళీదక్షుఁ సతని నెప్పఁడు
మేదిని మెప్పింపనేర్చు మేలిమితోడఌ.

క. తారావధూటి యొక్కతె
తారాపతి యొక్కరుండు ధన్యులు జగతిన్
వారివలె సాహసింపఁగ
నేరికి శక్యంబు మగల కింతులకైనన్.

క. నామనవిగఁ దన్నపై నీక
నీమమతలు మానుమనవె ఎవ్వరి కెవరే
కామువెతల్ నావలె సు
త్రాముని హైరింపుమనుము తామరసాక్షీ!

ఉ. చుక్కలతేనిఁ గంతుని ను
చుక్కను చక్కదనంబుగల్గు మా
చక్కని సామి పాదజల
జాతము లొాదలఁ జేర్చి మ్రొక్కితిన్
చిక్కఁగఁ గౌఁగిలించితిని
సేమము వేఁడితి నేడనున్న నీ
ప్రక్కనె యున్నదాన నని
భావమునన్ నెనరూనఁబల్కవే.

సీ. తనగుణంబులు విని ఘనమైన పులకలఁ
గడిమిపూవులగు త్రికరణీనుందు

తనరూపు భావించి తనరిన చెమటచే
మధుసిక్తపద్మినిమాడ్కి నుందు
తన విలాసము నెంచి దర్పకజ్వాలచేఁ
గనకశలాకనఁ గరఁగుచుందు
తనపొందికఁ దలంచి తనువెల్ల జల్లనఁ
జిత్రార్పితాభసిశ్లేష్టనుందుఁ
జేతనంబయ్యు నేను నచేతనముల
సరణి విరహాఖ్యకల్పావసాన జలధిఁ
జేత నీఁదుచుఁ బారంబుఁ జేరఁగాన
ధరణి మగనాలికంటెఁ బాతకియుఁ గలదె?
మ. విరులెల్లన్ ప్రదరంబులయ్యె విధురు
గ్రీచుల్ దలంపంగ బం
ధురహేతిప్రకరంబులయ్యె నళిసం
దోహంబులెల్లన్ భయం
కరదుర్వారశిలీముఖ ప్రతతులై
కన్పట్టె నేదిక్కులన్
మరుఁడయ్యెన్ సుఖ మెప్పుడో కలుగుటల్
నాతాపముల్ దీఱఁగన్.

సీ. ఎన్నఁటికోకదా యెమ్మెకాని కరంబు
లెత్తి నాకన్నుల నొత్తుకొందు
నెన్నఁటికోకదా హృదయేశుసందిట
నివ్వటిల్లెడు ప్రేమఁ బవ్వళింతు
నెన్నఁటికోకదా పన్నెకానియురంబు
గబ్బిగుబ్బలఁ గ్రుమ్మి కౌఁగిలింతు
నెన్నఁటికోకదా యేలినసామికి
నందపువాతెఱ విందొనర్తు
నెన్నఁడోకద వగకాని కింపుమెఱయఁ
.........వింతలుగానుపించి
హావుసు చెల్లింతుఁ జెలులలో నతిశయింతు
ననుచు నేనుందు నీయాన హంసయాన!
గీ. ఏఁబరాధీనఁ గావున నింతవంతఁ
గ్రాఁగుచుండంగవలసెను గాకయున్న
నెఱికలను గట్టికొనియైన నెగసివచ్చి
తనయెదను వ్రాలనా చిల్క తాళివలెను.
ఉ. భారములాయెనమ్మ కుచ
పాళికి హారము లేమిసేతు ని

స్వారము లాయెనమ్మ ఘన
సారము మన్మథభూతభీమహాం
కారము లాయెనమ్మ కల
కంఠనినాదములమ్మ చెల్ల, నా
ధారము లాయెనమ్మ పరి
తాపభరంబుల కెల్లఁ బ్రాణముల్.

ఉ. పట్టఁగరాని మోహమునఁ
బైకొని తోఁచినవెల్లఁ బల్కితీ
మట్టునఁ గట్టిపెట్టు మిది
మానసమంచె ధరిత్రిలోపలన్
పుట్టని యట్టిబిడ్డలకుఁ
బూసలు గట్టుదు రమ్మలక్కలే
గుట్టున నుండుదాన నతి
కోపనుఁ డింటిగృహస్థు యోగినీ!

క. నాతల్లి నీవు నీతో
నాతలఁపేమిటికి దాఁచ నాతీ, మాయిం
టాతఁ డెప్పుడైనఁ గలసిన
నాతనిఁగాఁదలఁతు ముకుళితాక్షిద్వయనై.

గీ. అగ్నిహోత్రాలవే ళాయెనమ్మ! నీవు
పోయిరమ్మని పంపి యాపొలఁతియుండ
సంభవించును దోషాధికార మింక
గనుఁగొన నసహ్యమని సూరికన్ను మొగిచే.

సీ. కరిఘటాహాలిపటాశరభటా యసకటా
హములనైల్యము పొంత నణఁగఁద్రొక్కి
హరిశిలాభరజలాకరపికార్భకకులా
మితకాంతిసంతతి మితము చేసి
ఉరగరాడ్గరదురాధరధరామితశరా
సితరుచిప్రాచుల చేరి చేరి
అళివిభాసురవిభాహారివిభాతులితభా
సంతతాభ్యుదయముల్ సంతరించి
యినసుతాపింఛతాపింఛవనదనికర
ఖంజనాంజనగిరి నీలకంజపుంజ
జంబుకాదంబసైరిభాడంబరములఁ
బాండవించెను దమము భూమండలమున.

చ. తెలుపును నల్పుదిక్కులు వి
దిక్కులు మేరునగంబు సర్షపం

బిలయు నభంబు దూరము స
మీపము హ్రస్వము దీర్ఘమన్న సం
జ్ఞలు గల సృష్టినేమిటి కొ
నర్చితి నంచు విరించి యెంచఁగాఁ
బ్రళయపయోధు లొక్కమొగిఁ
బర్వినటుల్ వెసఁబర్వెఁ జీఁకటుల్.
చ. మదననిదాఘతాపముల
మాన్చ ఘనాఘనసంఘమోయనన్
గదిసె మహాంధకారములు
కాంతగవేషణతత్పరాత్ములై
కొదుకుచు సందులన్ దిరుగు
కొమ్మలు బొమ్మలుంగు లైరిలన్
వదల నిహార్షమయ్యె నిశి
పాంథజనంబులకున్ దురంతమై.
గీ. తాపము లణంగె భూతసంతతు లెసంగె
నతనుధర్మపరిస్ఫూర్తు లతిశయించె
నుత్తమస్థితిమించెను నుత్తమముగ
ఖరకరాభావమే శుభంకరము ధరను.

చ. ఒకమగనాలు మాఱుమగఁ
డుండుని కేత మెఱుంగ కేతమో
వికలత నొక్కెడన్ నిలువ
వేఱొకతయ్యుఁ దదీయభర్త యా
సకియనె కౌఁగిలింప నది
జారుఁ డటంచును జారయంచుఁ దా
రొకరొకరిం దమిం గలిసి
రుద్ధతి మన్మథుఁ డుబ్బ యార్వఁగన్.

చ. వెడవిలుకాని వేదనల
వేఁగుచు దుర్విటు లేఁగఁ జీకటిన్
గుడిసెలు పంచలున్ వెడలి
కుంటియు గ్రుడ్డియు భుగ్న రుగ్ణము
ట్లుడిగినయింతి మున్ను వల
యోత్కరశబ్దనివేదితాత్మలై
బడిబడిఁ బైఁడిఁదీసిరి త
మం బఖిలోత్తమమంచు నెంచుచున్.

ఉ. కప్పులకప్పడంబులును
గస్తురిపూఁతలు చాలు నిప్పుడే

వొప్పున నేఁగినఁ మనలఁ
జూడఁగలండె త్రినేత్రుఁడేనియు
ముప్పదినాళ్లు నీదృశత
మోవృతి సేయఁగరాదె బ్రహ్మయుం
చెప్పెనుచీఁకటిఁ వెడలి
రారటమై కులటల్ తటాలనఁ.

క. ఆయామవర్తి మునివరుఁ
డాయామము నిగమసంహితాభ్యాసకృత
వ్యాయామశ్రాంతమతిఁ
సాయామతరుచ్ఛదాస్తృతాజినశయ్యఁ.

మ. పవళింపఁ రమణీశిరోమణి రతి
ప్రారంభసంరంభతఁ
ధవుపాదంబులు పట్టి యొత్తెడువితా
నఁ గోరు సోఁకించినఁ
"నవలా, నీదుచెఱంగుమాసి పదియార్
నాళ్లామెఁ గాలంబు ద
ప్పె వృథాదోషమిదేల మాను" మన న
వ్వేళఁ విలోలాత్మయై.

క. 'త్రిదశాధిపుఁడైతేఁ గద
యద నెఱుఁగుచుఁ గోర్కెఁ దీర్చు' ననితనలోనన్
మదనాశుగ మదనాశుగ
మదనాశుగఘాటి కదిరి మానినిమునితోన్.

శా. "ఔలెం డంతకుమున్నె మాకుఁ బనిలే
దా చోదనే; నిద్రపై
బాళిన్ మీపదమూలమందు శయనిం
పన్ వచ్చితిన్ జోలి చాల్
చాలుం బో"మ్మని యల్క మాఱుమొగమై
చంద్రాస్య నిద్రింప న
వ్వేళన్ శాంతమహార్ణవం బనఁగ సం
వేశించె నమ్మౌనియున్.

వ. తదనంతరంబ.

ఉ. యోగిగతిన్ సురేంద్రుఁడును
యోగ మొనర్చి తదీయసూక్తిపై
యోగజరాజగామిని వి
యోగదశన్ విని దాని చాతురీ

యోగము మెచ్చి కంతుని ని
యోగము నొదలఁ దాల్చియంత సం
యోగము సాహసక్రియఁ బ్ర
యోగముసేయఁగఁగూడె దక్షమతిన్.

గీ. కోడిగపుఁ గంతుయాతన కోడి వజ్రి
కోడియై కూసెఁ "గొక్కొరోకో" యటంచు
మౌని మేల్కని వామన స్మరణ దనరఁ
గాల మరయక మునుగంగ గంగకరిగె.

క. గౌతమవేషమున బెడం
గా తమకము మీఱ నిర్జరాధీశుఁడు బా
గా తమమునఁ జేరం జని
గౌతమసతికరముఁ బట్టె కౌతుకమెసఁగన్.

గీ. "కొమ్మ యొకపుంజు తన పెంటికోడిఁదలఁచి
కూసెఁగా కది వేకువకోడిగాదు
ప్రొద్దు పొడువంగఁ దద్దయుఁ బ్రొద్దుగలదు
ముద్దుగా శయ్య కరుదెమ్ము ముద్దుగుమ్మ!"

చ. అనిన నహల్య శంక మది
నంకురమందఁగ మందహాసయై

యనియె 'మునీంద్ర వేషమున
    నాశతమన్యుఁడో కాక యన్యుఁడో
ననుఁ జెనకంగ వచ్చె ముని
    నాథుఁడు గాఁడని ప్రేమయుఁ భయం
బెనయఁ గరంబుఁ దీసికొని
    యిట్లనియెఁ గిలికించితంబుగన్.
చ. "రతిపతి యంపఱంపముల
    రంపునఁ గంపమునొంది నేను మున్
రతికయి వచ్చి మచ్చిక లో
    నర్చనఁ బేర్చినచర్చ 'నొప్పనే
ఋతుదివసంబు దప్పెఁగడ
    కేఁగు మటంటి విదేమి'యిప్పు డీ
గతి బతిమాలె దెవ్వఁడవొ
    కల్లలుచెల్లవు పల్కు"నావుడున్.
గి. "అలశతానందగురుఁడు గోత్రాధికారి
పరుల శతకోటియుక్తుల భంగపఱతు
నాత్మభూసన్నిధిని నీకరాంబుజంబుఁ
గాంతుఁ బట్టితి సన్నుతుంగవె మృగాక్షి

చ. అతివల జాతిచేష్టితక
  శాస్పదమర్మవిభేద భేదినై
జతనగు జవ్వనం బుడిగ
  జాఱకమున్నె యభీష్టభోగముల్
ప్రతిదివసంబుఁ జెందకయె
  బాలిశుఁడైన జనుండు పిమ్మటన్
గతజలసేతు బంధనము
  గాఁ దలఁచున్ విషయోపభోగముల్.
క. ఋతుకాలదినములైనన్
ఇతరదినములైన మఱియు నేదినమైనన్
వితసేయక రతికేళీ
వ్రతియగుకృతికఘమురాదు వనితా" యనుచున్
క. శ్లేషార్థము దెలిసి నిజా
శ్లేషార్థము వచ్చె సలశచీపతి యనుచున్
యోషారత్నంబు తదా
భాషణకౌతూహలాను భావాన్వితయై.
ఉ. "నాపయి నింత ప్రేమ ముని
  నాథున కెన్నఁడుఁగానఁ గావునన్

నాపతి నీవుగావు కుహ
నాకృతి వెవ్వఁడవో యెఱుంగ నీ
రూపముఁ జూప కూఱక మ
రుల్గొని బల్మి యొనర్చితేని నే
సైఁప నిజంబు పల్కు మీఁకఁ
జల్లకు వచ్చియు ముంత దాఁతురే?"

చ. అనుఁటయు జాళువామినుకు
టంచులదుప్పటి వల్లెవాటుతో
ననుపమతారహారకట
కాంగదముఖ్యవిభూషణాళితో
ఘనఘనసారసంకుమద
కల్పకమాల్యకదంబకంబుతోఁ
గనఁదగి యొప్పె శచీవిభుఁడు
కంతుపసం దగతీఁ నిజాకృతిన్.

ఉ. ఆలలితాంగి యాసురుచి
రాంగునిఁ గన్గొనినంతఁ జెమ్మటల్
గీలుకొనంగ మేనుబుల
కించ నకించన ధైర్యయై మదిఁ

జాలియు బాళిఁ దత్తరము
    నానఁగ నానఁగ నానగారిను
స్మ్రిలదపాంగనీల నలి
    నీదళరాజినిఁ బూజ చేయుచున్.

ఉ. "దేవ, శచీమనోరమణ,
    దేవర వచ్చినదేమి?" "నీదు శో
భావిభవంబుంజూడ;" "వన
    వాసిని కేమిటి చెల్వొ? రత్న"-మే
తావున నున్న నేమి?" "వని
    తానవమన్మథ, నాపయిన్ గృపో
ద్భావననానతిచ్చెదవు;"
    "భావజునాన నిజంబుపల్కితిన్."

క. "సామగని వేషభాషల
నేమిటికి ధరించివచ్చి తెలుఁగం జెపుమా"
"నీమగనిరూప మాటకు
పైమాటలు నడపవలదె పంకజగంధీ!"

క. "తగవా యిటువలెఁ బల్కఁగ
మగనాలను నేను భువనమాన్యుఁడ వీవున్

నగరాజదమన, నిన్నుఁ
నగరా యిట్లయిన సురలు నగరావళులన్."

క. అని పలికి యళుకుఁ గులుకున్
ననుసిగ్గనురాగరసమునూల్కొనుచూడ్కిన్
గనుఁగొనుచు నవలఁ బోవఁగఁ
జని యడ్డమువచ్చి పాకశాసనుఁ డనియెన్.

చ. "నిలు నిలు మోలతాంగి, కరు
ణించవె చంపకగంధి, సిగ్గటే
చిలుకలకొల్కి, యంజకవె
చిత్తజుపూవులముల్కి, నీపయిన్
వలచితినే మృగాక్షి, పెర
వాఁడనటే శుకవాణి, యేనికన్
నిలువఁగలేనె చాన, నను
నీదగుబంటుగ నేలవే చెలీ!

శా. నామీఁదన్ దయసేయవే పలుకుపం
తంబేల వే యేలవే
మోమోటంబొకయింతలేక సకి, నీ
మోమైననుం జూపవే

నీమో వించుక నొక్క నీయఁగదవే
నీప్రక్కకున్ జేర్పవే
యేమై నాపలుకాదరించు వెత నే
నెందాఁక సైరింపుదున్."

క. అనుచున్ బలరిపుఁడంతటఁ
జనవును బలిమియును నెసరుసైఁగలుఁ దోఁపన్
దనకరముల వనితామణి
చనుమొనలకు వేగఁ జాచఁ జాన యిటాడెన్.

చ. "సరసము చేయరాకు ననుఁ
జన్నులపైఁ జెయి వేయఁబోకు ని
ల్వరమని నల్వురున్ వినుకు
లన్ గడునిందలు గట్టి యెందుకున్
వెలవకయాడుకొందు రవి
వేకమునన్ వల దేల వాదు ని
ర్జరపతి! చాలుఁజాలు ముని
రాజు వినన్ మఱి మోసమయ్యెదున్."

చ. "మునిపతి కోపగించినను
మోసమటంటివి మోసమేలనో

వనిత, యతండు నిష్కపటి
వాహిని, కేఁగెను దానమాడ నీ
మనసుకరంగఁ గావలెను
మక్కువతో ననుఁ గౌఁగిలించి నీ
ఘనగళశబ్దమంత్రములఁ
గాయజ భూతముఁ దోలఁగావలెఁ.

ఉ. దూరపుఁగొండలుః నునుపు
దోఁచునటన్నది నిక్కమాయె నో
వారిజగంధి, నీమనసు
వచ్చునటంచని వచ్చినాఁడ ని
ష్కారము చేయఁగాఁ దగదు
చక్కన గా దిది లేనిపోని యీ
బీరములేల నాదుమన
వింవినవే ఘనవేణికామణీ!

* * * *

చ. సతతము నీగుణంబులను
జక్కఁదనంబును విందుఁగందు సం
గతిగ.........ము
ఖంబునఁ గోరిక దీర్తువంచు నే

మతిని దలంచి నీకడకు
మానిని, వచ్చితి కాదటంటివా
యతనుని యాన నీమగని
యాన మఱేమఱి యాన నాపయిన్

సీ. కొమ్మ, నీ కమ్మని కెమ్మోవి యీయవే
యమృతంబుఁ గ్రోలిన యరుచి దీఱ
కలికి, నీచను గుబ్బకవఁ జేరనీయవే
కనకాద్రిపై నున్న కసటుదీఱ
సుదతి, నీకౌఁగిటఁ గదియింపవే కల్ప
సుమతల్పమున నున్న సొలపు దీఱ
వనిత, నీతోడ జగ్గుఁ గనుఁగొన నీయవే
రంభతోనె నసిన రట్టుదీర
మస్తుమీఱిన సురహస్తి మస్తకంబుఁ
గుస్తరించిన మామకహస్తములకు
హాయిగా నీనితంబంబు లంటనియవె
కంటు నామీఁద నేల వాల్గంటి, నీకు."

క. అని చెలిపాదంబులపై
ఘనచింతామణిసురత్న కనక కిరీటం

బును మోపి లేవకుండిన
వనజానన సిగ్గువలపు వడ్డికిఁ బాలై.
క. "దేవుఁడ వేలినసామివి
పోవయ్యా! నీవు నాకుమ్రొక్కఁగఁ దగునా
లేవు"మని గుబ్బచనుమొన
లా విభు నెదసోఁక నెత్తె నంగన ప్రేమన్.
ఉ. ఎత్తినపట్టు వీడక సు
రేంద్రుఁడు తత్కుచకుంభపాళిపై
నత్తమిలన్ దురంత విర
హార్ణవ పూరము నీదుకై వడిన్
హత్తి రసాలసాలమును
నల్లెడు మల్లియతీవకై వడిన్
గుత్తపుగుబ్బలాడి చను
గుత్తులఁ దత్తను వొత్తు సొక్కుచున్.
ఉ. అంతటఁ గొంత సేపటికి
నంగన సిబ్బెపు గుబ్బ గ్రుమ్మినన్
స్వాంతము జల్లనంగ బల
శాసనుఁ డాసను మోవియాన నా

క్కింత మొగంబు ద్రిప్పి "పడ
కింటికి రమ్మట కొన్ని సమ్మతుల్
కాంతుఁడ, నీ వొసంగినను
గాని యొడంబడ" నంచుఁ బల్కుచున్.

గీ. చెట్టపట్టుక తనదు పూసెజ్జకడకు
వల్లభునిఁ దోడుకొని పోయి వలపు మెఱయఁ
దొడను దొడఁజేర్చి కూర్చుండి తోయజాక్షి
తోయజాక్షీణ రసధార దొలుకఁ బలికె.

సీ. "మెఱుఁగువా తెఱ నొక్కకుర మెంగిలయ్యేని"
"యమృతాని కెంగిలి యనఁగనేమొ"!
"సుద్దిగ నున్నాను వద్దుర మైత్రావాల
"నతివ, బంగారాని కంటుగలదె?"
"గుబ్బచన్నులనంటకుర యొక్క ప్రొద్దురా"
"చెయ్యంటకయగోటఁ జెనకరాదె"
"కొఱికిన మడుపువద్దుర నేడు నోమురా"
"తరుణి, మైనను నీవె కొఱికియీవె"
"వ్రతము కలయిక కారాదు వాదులేల"
"కలయకయె కళలయిక్కువల్ తెలిసి నొక్క

దక్కి దక్కింతు నే నిన్నుఁ దరుణి, యనఁగ''
నిగ్గు మొగమునఁ గళదేర నెలఁతయనియె.

సీ. ''నేను నీచెక్కుల నెలవంక లుంతును
　　నీవు నాచన్నుల నిలుపరాదు
నేను నీ కెమ్మోవి నెఱిగంటు సేయుదు
　　నీవు నామోవి కందించరాదు
నేను నీకురు లెల్ల నెఱిఁ జిక్కువఱుపుదు
　　నీవు నాకొప్పుఁబట్టీడ్వరాదు
నేను నీగళమున మృగనాభి నలఁదుదు
　　నీవు నానెమ్మేన నించరాదు
గుటగుటల మీఱగడి దేఱి కూకిపల్కు
నీవు నేనును బల్కరా దిట్లు సమ్మ
తైన వచ్చెద నీవు రమ్మనినకడకు
వివిధశృంగారరసలోల, విబుధపాల!''

చ. అనుటయు నల్లనవ్వి విబు
　　ధాధిపుఁ "డట్లనె నౌనుగాక మం"
చన గురికట్టునిల్చునటు
　　యంగజుకేళి నటంచుఁ జేర్చెన

క్కున ననబోఁడిఁ జన్మొనలఁ
గ్రుమ్మె సురేంద్రుఁడు మోవియానెఁ గం
జనయన చెక్కుఁ గీటెను గ
చాకచిఁ బోరిరి వార లిర్వురున్.

వ. ఇట్లు మదనకద నారంభ సముజ్జృంభమాణ మనోభిలాషల నయ్యహల్యా సుందరీ పురందరు లమందా నందకర చందనాది కస్తూరికా పరిమళ ద్రవ్యంబులకు సొమ్మసిల్లియుండి రప్పు డమ్మందయాన బృందారక బృందవందిత పదారవిందుండగు నాసంక్రందనునిం గలయు మోహావేశంబునం బట్టరానిగుట్టునం జిట్టాడుచు మట్టుమీఱి యతండు కౌఁగిటం జేర్పనీయక యబ్బురంపు గబ్బి సిబ్బెంపుగుబ్బల నిబ్బరంబునన్ జెయిసోఁకిన సోఁకనీయక కటికి చీఁకటికప్పులన్ గుప్పునన్ గప్పుకొప్పునిమిరినన్ నిమురనీయక మిక్కిలి యెక్కువమైన చక్కని చెక్కుగీటినం గీటనీయక మధుర సుధారస సధారాధురంధరంబైన బింబాధరంబు

గ్రోలినం గ్రోలనీయక కుందనపుటదంపుగెంపైన పూవునుం గుంటుపఱుచు...............
............నంటిన నంటనీయక మెండొడ్డు కొని యేమఱించి యొయ్యనొయ్యన విరుల శయ్యకుఁ జేర్చి లాలించి కౌఁగిలించి యద లించి బాహాబాహిఁ గచాకచింబెనంగి యల్లం దులకుం గమకించి............... చివురు సవురు జవురు మోవి తేనెలఁ గ్రోలి పైకొని కోకిలచందంబున శ్రవణానందంబుగా గుట గుటం బలుకుచు మేలు, బళీ, హహాసు, శాబాసని మెచ్చి యొకరొకరిమేను లప్పళించి వింతవింత పిలుపులం బిలుచుచుఁ గెందామర లంబోలు కందామరల నరమోడ్పులు గావిం చుచు మన్మథబ్రహ్మానందంబునుం బొంది మఱియును.

శా. "కానే మద్దులగుమ్మ, చూచి తవునే
యందంపుఁబూరెమ్మ, మే

తానే చక్కఁదనాలయిక్క, యదేమే
లజ్జాస్తుతిచేథక్క, యా
డానే యింతులమేలుబంతి, భళి శి
స్తానే కళల్ దొంతి, మి
న్నానే యంచు మఱిఁ బురందరుఁ డహ
ల్యాభామ నీక్షించుచున్.
సీ. ఎన్నఁడు నేర్చితే యింతులమేల్బంతి,
పారావతారావపాటవంబు
మెపు డభ్యసించితే యిందుబింబానన,
వివిధచుంబనకళావిభ్రమంబు
మెచ్చోట నేర్చితే ఏణీవిలోచన,
నఖరాంకవిన్యాసనైపుణంబు
యేనాఁ డెఱింగితే చీనిచక్కెరబొమ్మ,
పంచబాణాహవప్రౌఢిమంబు
మూలనున్నట్టి జడదారిముద్దరాల
వెన్నిచిన్నెలు నేర్చితే మెమ్మెలాడి,
మేలు మేలసి కాంతుఁడు మెచ్చి పొగడ
వింతవింతఁగ మఱియును సంతసమున.

సీ. వెనుదీయకుమటంచు వెడవిల్తుఁ డాడించు
జాటిపోలికఁ గీలుజడ చలింప
స్మరసంగరంబునఁ గురియు పూవులవాన
తెఱఁగున సరులముత్తెములు రాల
మరుఁడను జగజెట్టి బిరుదువీణెలమ్రోఁక
గళరవంబున జమత్కార మెసఁగఁ
జిత్తజరాజ్యాభిషేకాంబువుల మాడ్కి
జల్లుగాఁ జెమట చిత్తళ్లు గురియ
మదన పరదేవతాధ్యానమహితనిష్ఠఁ
బోలి యఱమోడ్పుఁగనుదోయి పొలుపు మీఱ
నంబుజేక్షణ ....
నెలమి నమరావతీంద్రు దేవేంద్రుఁగూడి.

వ. అప్పుడు,

ఉ. భావము లోకకూటమ్యోను బ్ర
పంచ మొకించుక తోఁచదామె నే
నీ వనుభేదముఁ జనె య
నిర్వాచనీయ మఖండ మాత్మసా

త్యావిదితంబు నద్వ్యయ మ
నంతమునౌ సుఖ ముప్పతిల్లె నిం
దీవరగంధికిన్ బలికి
నిర్భర... మొంది పొందుచోన్.

సీ. చంద్రమండల సుధాసారమూరినయట్లు
చెమటచే నెమ్మోము చెలువుమీఱ!
అంకుశక్షత మదహస్తి కుంభములన
గోటిపోటులఁ జిన్నిగుబ్బ లెసఁగ
మగతేఁటి వ్రాలిన మంకెన విరిలీలఁ
గావిమోవిని బంటికాటు దనర
గాలికిఁ గదలెడు కదళిక రీతిగా
గడగడమని తొడల్ వడఁకుచుండ
జాళువాగట్టుమీఁదను వ్రాలినట్టి
నీలమేఘంబు చొప్పున నెరులు కటిని
వ్రాల ...... లేచి లీల నిలిచె
నింపున నహల్య యువ్వేళ నింద్రుదెసను.

ఉ. వేకువజాము దోఁచె నళి
బృందగరుద్భవవాతసంహతి

స్తోకదళద్దళత్ స్ఫురిత
　　తోయరుహప్రసరన్మరందధా
రాకలితోద్ధకద్విగుణి
　　తాంచదభంగతరంగభంగి ప
ద్మాకరశీకరాంతరవి
　　హార ముదారసమీర మంతటన్.

సీ. మరుసాముకండెముల్ గిరికొన్నతొడలతోఁ
　　దడబాటు చెందిన నడలతోడ
.... జిక్కులు వడ్డ సరులతో
　　నెరికొప్పునను జాఱు విరులతోడ
గజిబిజిపలుగంటిగమి కావిమోవితో
　　నెఱిదప్పి వదలిన నీవితోడఁ
గెంపారు నెఱవంకగుంపుల టెక్కుతో
　　సోగకన్నుల నిద్రసొక్కుతోడ
మిగులఁ జెదరినయలకల మెయిపులకల
కెలఁకు లరయుచుఁ జిలుకలకొలికి యపుడు
మురుసునడలను గేళిమందిరము వెడలె
కలువలుకాని మదహస్తి యా వసంగ.

చ. వెలువడి యింతటంతటను
వేగిరపాటున నొంటిపాటునన్
గలయఁగఁ జూచి చూచి శచి
కాంతుని మెల్ల నహల్యపిల్చి బల్
మెలఁకువతోడుతన్ బనుప
"మీఁదటి బుద్ధి యిఁకేమి పల్కితే
వెలఁదిరో, పోయివత్తునట
వే దిటవే" యని యింద్రుఁ డిట్లనెన్.

మ. "తరుణీ, యేమని పల్కుదున్ గమనవా
ర్తల్ పల్కనోరాడదే
మఱి కాదంచని యెంచి పోదునన రా
మా, నేడు కాళ్ళాడదే
సరసన్ నిల్చినవచ్చునీపతి యథే
చ్ఛన్ నిల్వఁగాఁ గూడదే
కలవారోగదె ముచ్చటల్ మనకు రా
కల్ పోక లింకేడవే.

ఉ. నీవును నేను నొక్కయెడ
నెమ్మది నెమ్మదిఁగూఁడి యుండుటల్

భావమునందు నైఁ పకను
పాపపుదైవత మిట్లుచేసె నే
నేవహిం దాళఁజాలు దీఁక
నెన్నఁడు మర్వకుమీ ననుం దయా
భావనచేత” నంచు సుర
వర్యుఁడు వల్కిన కల్కి ప్రీతిగన్.
సీ. “మోహనాకార, నీ మోముఁ జూచినఁజాలుఁ
సొబగైన చందురుఁ జూడ నేల?
మదనావతార, నీపెదవియానినఁ జాలుఁ
గండచక్కెరపానకం బదేల?
సరస, నీనెమ్మేనిచాయ సోఁకినఁజాలుఁ
గనకాభిషేకంబు కాంక్ష లేల?
శృంగారమూర్తి, నీచెట్టఁబట్టినఁజాలు
నరిదితామరఁ గేల నంట నేల?
కళల ననుఁ జాల మెప్పించి కౌఁగిలించి
నీవి వదలించి కదియించి నేర్పు మించి
రతులఁ దేలించి మదనసామ్రాజ్యమేలు
నేలికను నిన్ను నెడబాయఁజాల” ననుచు.

చ. సరసిజపాళిఁ దుమ్మెదలు
చాలుగ నిల్చినరీతి దేవరాట్
కరకమలంబులన్ దనదు
కన్నులఁ గాటుక రేక దాకఁగా
వారు వమరంగ నొత్తుకొని
యంగన కన్నుల నీరునించి "యీ
విరహము నెట్లుద్రోతుఁ గద
వే యెడబాయుట" లంచుఁ బల్కఁగన్.

చ. "కలకంఠీమణి, పోయివచ్చెదఁ గటా
క్షం బుంచు నామీఁద ని
న్నలమిన్ నమ్మినవాఁడ"నంచు సురరా
జిట్లాడినన్ మందహా
సలసద్వక్త్రిము వాడఁ బ్రోడ మదిలో
సంతాపముల్ గూడఁ జం
చలమై ధైర్యము వీడ నిండ్రుఁగని వాం
ఛాలోలితస్వాంతమై.

ఉ. "నమ్మినదాన, నాతనువు
నమ్మినదానను నీకు; నిలక నే

నమ్మకచెల్ల, నన్ను విర
    హాగ్నికిఁ బాల్పడఁజేసి పోవుటల్
సమ్మతమాయెనా, విడువఁ
    జాలితివా, యెటులైన నిన్ను నేఁ
బొమ్మనఁజాలఁ, జాలినను
    బొందినిఁ బ్రాణము లుండనేర్చునే."

చ. అని యిటుపల్కి పల్కి బిగి
    యారఁగఁ గాఁగిటఁ జేర్చిచేర్చి గ్ర
క్కున మధురాధరంబుచవిఁ
    గ్రోలుచుఁ గ్రోలుచుఁ బాకశాసనున్
బనుప నతండు మెల్లఁగను
    బ్రక్కలు చూచుచుఁ బోవుచుండఁగా
మునివరుఁడైన గౌతముని
    ముందఱ నింద్రుఁడు గానఁగాఁ దగెన్.

ఉ. కంటికి నిద్రసొక్కి మయిఁ
    గాఁడిన గాజులనొక్కు మోవిపై
నంటిన పంటిరక్కు సొగ
    సైరదగెన్ బలుచొక్కు గోటిచే

గెంటినముద్దుచెక్కు రహిఁ
గీల్కొనియుండినవానిఁగా మదిన్
గంటున గౌతముండు తెర
గంటిదొరం గని యాగ్రహంబునన్.

ఉ. చండకరాభుఁడైన ముని
చంద్రుఁడు కోపముతోడ "నోరి, యా
ఖండల, కండగర్వమునఁ
గన్గొనలేక మదీయకాంత ను
ద్దండత నాదువేషమునఁ
దద్దయుఁ బొందితి వట్లుగాన నీ
వండవిహీనుఁడై తిరుగు"
మంచని మించి శపించె నెంచకన్.

చ. ఇటు శపియించి గౌతము ము
నీంద్రుఁడు వేగ నిజాశ్రమస్థలిన్
గిటుకునఁ జేరి కోప మెదఁ
గీల్కొన భార్యను బిల్వ సంతలో
దిటవెడలంగ నంగన మ
దిన్ దడబాటు చెలంగ మానిచెం

గట వినయంబుతో నిలిచెఁ
గాళ్లకు నీళ్లను గొంచు గొబ్బునన్.
ఉ. ఆతఁడె నాలతాంగిని మ
హాగ్రహదృష్టిని జూచి "యోసి, నీ
చేతిజలంబు లంటనిఁకఁ
జెల్లునె యెంతటి జంతవే బలా
రాతిని గోరి కూడితివి
రాతిరి జామునఁ గావునన్ బలా
రాతిశరీర మందు"మని
రాజముఖిన్ సునఖిన్ శపింపఁగన్.
క. గడగడ వడఁకుచుఁ దడఁబడి
పడఁతుక జడదారిచరణ పంకజములపైఁ
బడి "శాప మెపుడుఁగడతున్ [నియ్యన్.
నుడువు"మనన్ బలికెఁ గరుణ నూల్కొనము
సీ. "బలువైన రావణప్రముఖుల సమయింప
హరిజగద్విఖ్యాతి నతిశయించి
చెలువుగా దశరథక్షితిభర్త కుదయించి
రామనామఖ్యాతి రహిని మించి

మునిమాట విని తాటకిని గీటణంగించి
యతని యాగము గాచి యతిశయించి
చతురుఁడై జనకరాజతనూజను వరించి
మహితకీర్తులుగాంచి విహితమెంచి
మానవరుతోడ నిర్వనమార్గమునను
వరుస నీకమీఁద రాఁగలవాఁ డతండు
నిజ పదసరోజరేణుల నీదుశాప [బలికె.
మోచనము సేయుఁగలఁ"డంచు మునియుఁ

ఉ. అంతట నమ్మహాత్ముఁడు ని
జాశ్రమవాటిఁ బరిత్యజించి దు
ర్దాంతదురంతకేసరి వి
తానమహోగ్రవరాహవాహజి
ద్దంతురదంతిపన్నగముఁ
దాపసబంధితవల్కశాటికా
త్యంతవిలాసభృన్నగము
నౌ హిమవన్నగ మొందె నమ్మెయిన్.

వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకు నిక్ష్వాకువంశవయోః
పారావార రాకాచంద్రముండగు దశరథమహా

రాజేంద్రునకు దేదీప్యమాన మార్తాండమండల సమధామునుండును వైరికాంతార ప్రళయకాల దావానల ప్రభాసముద్దాముండును అనంత కళ్యాణగుణాభిరాముండును నై శ్రీరాముండు విష్ణుమూర్తి పూర్ణావతారంబున జనియించి దినదిన ప్రవర్ధమానుండై యుండునవసరంబునఁ దనుప్రభావిజితమిత్రుండగు విశ్వామిత్రుండు చనుదెంచి దశరథానుమతంబున విమత ఖండనశౌండ భుజదండ సంపాదిత కీర్తి సాంద్రుండైన శ్రీరామచంద్రుని సకలాఘౌఘనివారణసుముఖంబగు మఖంబుఁ గాచుటకై తోడ్కొనిపోవ నమ్మహావీరుండు సింహశరభ శార్దూల ప్రముఖ నానావిధ మృగయూథశరణ్యంబగు నరణ్యంబుఁ బ్రవేశించి బహువిధ కామరూపనిరాఘాటసంచారిత శృంగాటకయగు తాటకఁ వధియించి నీచులగు సుబాహుమారీచుల నుక్కడంగించి యమ్మౌని యాగంబుఁ గాచి నిరంతర ప్రబోధధామయగు

జనకరాజ రాజధానింగుఱించి వచ్చునప్పుడు
పురోభాగంబున విజ్ఞాన సూర్య ప్రభానిరస్త
తముని గౌతముని యాశ్రమంబుఁ గనుంగొని.

చ. "మునివర, ఏమి యీవనము
    ముచ్చటగాఁ దగియుండియుఁ వృథా
జనకులహీనమై యురిణ
    సన్నిభమై కనుపట్టె నేమకో
వినిమెద" నంచు వేఁడు రఘు
    వీరునికిఁ గుశికాత్మజుండు ప
ల్కెను మది సంతసం బలర
    లీలఁ దదాశ్రమ వర్తమానముల్.

ఉ. "భూతలమందు మౌనికుల
    ముఖ్యుఁడు గౌతముఁ డంచనఁ దపః
ఖ్యాతిని దీటులేదన జ
    గత్త్రియమందుఁ బ్రసిద్ధినందు న
య్యాతనియాశ్రమం బిది మ
    హా శ్రమవారణకారణంబు రా
చూతువుకాని యందు నొక
    చోద్యముహృద్య"మటంచుఁ బల్కెఁ.

క. ఆరాముని గౌతమముని
యారామస్థానవాటికై పిల్చు కహ
ల్యారామశాపహృతికై
యారామగతిన్ మునీంద్రుఁ డచ్చటి కేఁగెన్.

క. అందందుఁ జూచుకొనుచును
ముందఱ రఘురాముఁ డపుడు పోవుచునుండన్
కెందమ్మిఁ బోలుపాదము
లందలి రేణువులు ఱాతి నందినయంతన్.

మ. మృదువై మెల్లన కొంతసేపటికి స
ద్వృత్తంబుగా నొచుఁ జెం
పొదవన్ గొంత కరంగి సోఁగయఁగుచున్
బొల్పొంది యారాయి చ
క్కఁదనం బేర్పడి మోహనాకృతి చెలం
గన్ యావనశ్రీతగన్
సుదతీరత్నముగాఁగ నిల్చెను మదిన్
జోద్యంబు వాటిల్లఁగన్.

చ. వినయముగాను మౌనియలి
వేణియుదారపదారవిందముల్

కనుఁగొనుచుఁ రఘూద్వహుఁడు
　　గ్రక్కునఁ దాను నమస్కరించె నా
వఁత యొసంగు దీవనల
　　వల్లను నుల్లము పల్లవింపఁగా
మునిమునిమీసముల్ కులుకు
　　మోమున నవ్వు దొలంకుచుండఁగ౯.
క. ఆతఁడు గనుఁగొని బిరబిర
గౌతమముని యేఁగుదెంచి గౌరవమొప్ప౯
నాతిసమీపముఁ జేరిన
యాతనిఁ గని రామచంద్రుఁ డానందమున౯.
చ. ముదము మదిం బొసంగ "ముని
　　పుంగవ, రాముఁడ నే" నటంచుఁ ద
త్పదయుగపాళికిం దనదు
　　ఫాలము సోఁక నమస్కరించి యిం
పొదవఁగఁ జెంతఁజేరిన ర
　　ఘూద్వహునిం ముని యాదరించి సం
పద లిగురొత్తఁ గౌశికుని
　　పట్టు కనుంగొని పల్కెఁ బ్రేమతో౯.

సీ. "జంభారిమణి వృత్తసంభారదోస్తంభ
భూషణుం డకలంకభాషణుండు
భాషాపతి మహామనీషావిశేషార్థ
ధారణుం డాప్తసాధారణుండు
చండభానురుచి ప్రచండకాండనిరస్త
తాటకుం డఖిలలోకాటకుండు
అధ్యాత్మవిద్యానిదిధ్యాసవిధ్యాత్మ
భావనుం డఖిలైకపావనుండు
భద్రనిర్నిద్రుఁడగు రామభద్రుఁ డస్మ
దీయభద్రేభయానను దీనశరణ
చరణసరసిజరేణులఁ బరమకరుణ
శాప మెడలింపఁ గంటివా తాపసేంద్ర!"

క. అనిపలుకుచు గౌతమముని
తనచెంత మెలంగు రామధరణీశ్వరుతో
మనమున సంతసమందుచు
ననియెను సమ్మతముగాఁగ నపు డందఱికిఁ.

సీ. "బహుజన్మకర్మసంభవపాపజలరాశి
మరుభూమితలముగా మెఱయఁజేయ

నజ్ఞానపటలఘోరాగాధకూపంబు
 నెడలేక పూడ్చి యేర్పడఁగఁ జేయు
నమితదుర్మోహకృత్రిమరత్నదీధితుల్
 మరలనీయక క్రమ్మి మరుఁగుచేయు
నప్రాప్తితాపకృత్ప్రయాసన దిక్కోణంబు ?
 తెలియకుండువిధంబుఁ గలుగఁజేయు

నబ్జసంభవముఖ నిఖిలామరాళి
మస్తకకిరీటవిన్యస్త మణిగణఘృణి
ఘటితభవదీయచరణ పంకజపరాగ
రాజి వర్ణింప నెవరితరంబు రామ!

ఉ. ఖ్యాతిని నీదుపాదకమ
 లాంచితరేణురజంబుఁ దాల్ప ని
శ్చేతనమైన ఱాతి కొక
 చేతన మబ్బె నటన్న నట్టిచోఁ
జేతనవృత్తినున్నసుర
 సిద్ధులు సాధ్యులు మౌళిఁ దాల్చి యే
రీతిగ నుందురో తెలియ
 రెవ్వరు రామ, భవత్పదంబులన్."

క. ఇటు కొనియాడుచు నుండిన
జటిలుని వీడ్కొనుచు రామచంద్రుఁడు మిథిలా
పుటభేదనమున కేఁగెను
తటకాపడి కౌశికుండు తనతో రాఁగన్.

ఉ. అంతటఁ బ్రేమ గౌతముఁ డ
హల్యయు నుల్లము లుల్లసిల్లఁగాఁ
జింతలు దీఱ నొండొరులుఁ
జిత్తజు కేళికళావిలాసముల్
వింతలుగా ఘటించుచును
వేడుకతో సుతుఁ గూడియుండి యిం
తంతనరాని సౌఖ్యముల
నందిరి ముచ్చటమీఱ నెప్పుడున్

క. ఈకథఁ జదివిన వినినన్
బ్రాకటముగ వ్రాయఁగనిన బహుసంపదలన్
గైకొని మనుచున్ వారికి
శ్రీకరుఁడగు రంగవిభుఁడు ప్రేమ నొసంగున్.

శా. కస్తూరీతిలకోజ్జ్వలస్మితముఖా
కైవల్యలక్ష్మీసఖా
హస్తాదంచిత శంఖచక్రరుచిరా
హస్తీంద్రరక్షాపరా
అస్తాకామృతవర్షి వేణునినదా
యానందలీలాస్పదా
త్రస్తాస్తోకజనాభయప్రదకరా
ధారాధరశ్రీకరా!

క. సారఘనసారనవకా
శ్మీరపటీరాంగరాగశీతలతటరా
ధారమణీకుచదుర్గయు
గారోహవిహారలీల యదుకులబాలా!

మాలిని

దళితవిపులమాయా ద్రావిడామ్నాయగేయా
జలరుహదళనేత్రా సవ్యసాచీష్టమిత్రా
బలివిభవవిరామా భానువంశాబ్ధిసోమా
కలశజలధిశాయీ కామితార్థప్రదాయీ!

గద్య.

ఇది శ్రీమత్పాండ్యమండలాధీశ్వర శ్రీ విజయరంగ
చొక్కనాథమహీనాథ కరుణాకటాక్ష సంపా
దిత గజతురంగమాందోళికా ఛత్రచామర
విజయకాహళ భూరిభేరీబిరుదధ్వజ
ప్రముఖ సకలసంపత్పారంపరీ సమేధ
మాన సముఖమీనాక్షీనాయక
తనూభవ శ్రీమీనాక్షీ దేవీ
కటాక్షలబ్ధకవితాసాంప్రదా
యక వేంకట కృష్ణప్పనా
యక ప్రణీతంబైన య
హల్యాసంక్రందనం
బను మహా ప్ర
బంధంబునం
దుఁ దృతీ
యాశ్వా
సము.

సంపూర్ణము

PRINTED AT
THE SAMADARSINI PRINTING WORKS
14 MOUNT ROAD MADRAS.